

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

7 OKTOBER 1969

Poština plačana v gotovini

OBVESTILO

o zamenjavi orožnih listov

Obveščamo imetnike orožnih listov, ki prebivajo v ljubljanskih občinah, da zamenjavamo orožne liste po naslednjem razporedu. Imetniki orožnih listov s priimki z začetnimi črkami:

A B	29., 30. IX. in 1., 2., 3. X.;
C C D E	6., 7., 8., 9., 10. X.;
F G H	13., 14., 15., 16., 17. X.;
I J	20., 21., 22., 23. X.;
K	24., 27., 28., 29., 30., 31. X.;
L	3., 4., 5. XI.;
M	6., 7., 10., 11., 12. XI.;
N O	13., 14., 17. XI.;
P	18., 19., 20., 21., 24., 25. XI.;
R	26., 27., 28. XI.;
S	2., 3., 4., 5., 8. XII.;
Š T	9., 10., 11., 12., 15., 16. XII.;
U V	17., 18., 19., 22. XII.;
Z Z	23., 24., 25., 26. XII.

Imetniki orožnih listov morajo pri zamenjavi predložiti:

1. Za lovsko orožje: potrdilo, da je orožje ustrezno za uporabo (potrdilo izda lovška družina ali kvalificiran puškar).
2. Izpolnjeno vlogo za zamenjavo orožnega lista.
3. 2,00 din — taksa za vlogo
100,00 din — taksa za vsako posamezno orožje
5,00 din — taksa za menjalno cev, vložek ali za dovoljenje za posest za vsako orožje
1,00 — za obrazec orožnega lista — dovoljenja za posest

Obrazce za vloge in koleke dobite v informacijskem oddelku tukajšnje uprave, Ljubljana, Mačkova ulica 1. Predstavniki lovskih družin lahko zamenjajo orožne liste tudi za druge člane družine. Orožne liste zamenjavamo vsak delovni dan — razen sobote — od 7. do 15. ure, ob sredah pa tudi od 17. do 19. ure, v Kresiji, Mačkova ulica št. 1/III., soba št. 80. Vse informacije dobite po telefonu št. 310-566, interna 343.

UPRAVA ZA UPRAVNO POLITIČNE ZADEVE
LJUBLJANA, MAČKOVA ULICA 1

MALI OGLASI

Sprejemam v predelavo kože srnjadi in gamsov. Po želji jih strojim kot trofejno krzno. Jože Kranjc, »Usnjar«, Gornji grad 94.

Prodajam boroveljsko trocevko-petelinko 20 × 20 / 6,5 × 57 R v zelo dobrem stanju. Lojze Hauptman, Gradiške Laze, p. Šmartno pri Litiji.

Prodajam: trocevko-petelinko 16 × 16 / 8 × 57 R v dobrem stanju, češko bokarico 12 / 7 × 57 R z daljnogledom, z menjalnimi cevmi 12 × 12 in večjo količino municije. Željko Slavec, Portorož, Senčna pot 17.

Prodajam odlično ohranjeno lovsko karabinko Mauser, kal. 7 × 64, z montiranim daljnogledom in municijo. Ing. Franc Vovčak, Moste 37, p. Žirovnica na Gorenjskem.

Prodajam 5 angleških setrov — fermačev, starih 5 mesecev. Starši, pes z odlično, psica s prav dobro oceno. Franc Golja, Koper, Rozmanova 10.

Prodajam kratkodlake istrske goniče — 3 pse in 3 psice — stare po 3 mesece. Starši z odlično — prav dobro oceno. Tone Ožbolt, Kočevje, Prešernova 6, telefon 86-377.

Naprodaj kratkodlaki istrski gonič, star 3 leta, ocenjena prav dobro. Cena po dogovoru. Matevž Kočevar, Pudob 8, Stari trg pri Ložu.

TRGOVINA LOVSKEGA OROŽJA

GIANNELLA

TRST

Via C. Battisti 8 (blizu Stande)
Via B. Cellini 2 (blizu železniške postaje)

Velika izbira artiklov za lov, ribolov, podvodni šport in podobno.

Orožje znamk Beretta, Franchi, Breda in Zanardini

KVARNER-Express

DIREKCIJA ZA LOVSKI TURIZEM

OPATIJA

Telefon 71-612, 71-614

Organiziramo love za inozemske lovce na področju vse naše države, torej tudi na področju **SR SLOVENIJE**.

Glede prijav za odstrel divjadi po inozemskih lovcih se izvolite obrniti na naš naslov.

Vsem slovenskim lovcem mnogo uspeha pri vzreji in čuvanju divjadi ter — **dober pogled!**

HOTEL SLON

LJUBLJANA
TITOVA 10

Hotel A kategorije z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvorazredno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »Klet Slon« s tipično dekoracijo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčnat vrt. Bistró Slon z delikateso, ekspresom in snack barom. Bridge room in bridge klub. Trgovina s spominki. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Sedež Sekcije barmanov Jugoslavije. Uslužbenci hotela govore mnogo tujih jezikov. Kolektiv hotela Slon

Foto Peter Adamič: Kratkodlaki istrski gonič, naša mednarodno priznana pasma. — Jugoslovanske mednarodno priznane pasme goničev so še: resasti istrski gonič, balkanski, posavski, tribarvni ter planinski gonič, bosanski barak in dalmatinec.

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije LII. letnik št. 6 oktober - vinotok 1969

Vsebina

Rastko Bradaškja	Bodimo dosledni	194
Franc Friškovec	Mednarodna razstava psov v Mariboru	195
Prof. dr. Stane Valentinčič	Srnjad — tipična teritorialna divjad	198
Ivan Mikec-Mitja	Medvedi — stalež in odstrel	201
Lenart Zupan	Srebni glas v zlatem gozdu	203
Prof. dr. Jože Rant	K članku »Še enkrat rdeče pike«	205
Doc. dr. Mitja Bartenjev	Nekaj o dedovanju	206
Peter Dobrila	Blažev Martin — VIII.	209
Jože Janež	Sova v poljšji pasti	211
Po lovskem svetu:	Lowiec Polski — 70 let	213
	Divji petelin v gdanskih gozdovih	213
	Losi v Litvi	214
Lovski oprtnik:	Cianovodik — v premislek — Levko Riedl	215
	Svizci v Zg. Savinjski dolini — Slavko Kovač	215
	Mufloni v Kriški gori pri Trziču — Jože Vester	217
Vprašanja — odgovori:	Zaščitene živali	219
Mladi pišejo		219
Lovska organizacija:	Strelsko tekmovanje za prvenstvo LZS in mednarodna strelska tekma — Živojin Hočevar	220
Jubilanti		221
Umrli		222
Lovska kinologija:	Najbolje ocenjeni lovski psi na mednarodni razstavi v Mariboru	222

«LOVCA» izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9. Izdajateljski svet sestavljajo: Rastko Bradaškja, predsednik, Franc Cvenkel, odgovorni urednik, Rado Čenčič, Janez Čop, Vladimir Pleničar, dipl. ing. Mirko Sušteršič, prof. dr. Stane Valentinčič. — Vse gradivo za objavo pošiljajte Uredništvu »Lovca« Ljubljana, Zupančičeva 9, poštni predal 505, telefon 21-245. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Letni prispevek področnih lovskih zvez Lovski zvezi Slovenije, v katerem je vračunana tudi naročnina za »Lovca«, je po članu 35 din. Za člane družin, ki niso včlanjene v področne zveze, in za člane družin, katerih področna zveza ni član LZS, je letna naročnina 40 din; za inozemstvo 60 din; posamezna številka 3,50 din. — Cene malim oglašom za člane lov. organizacij, povezanih v LZ in LZS: do 15 besed 3 din, od 15 do 25 besed 4 din, od 25 do 35 besed 5 din; za vse druge dvojna cena. Male oglase je treba plačati hkrati z naročilom. — Ziro račun Lovske zveze Slovenije: 501-8-47/1. — Tiskala in klišeje izdelala Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Bodimo dosledni

Pred nas je »Lovec v svoji septembrski številki razgrnil »Smernice in stališča občnega zbora Lovske zveze Slovenije«. Ne stoji zaman v nadnaslovu, da je to pomembno napotilo za bodoče delo slovenskih lovcev, ki zlasti ocenjuje delo v zadnjem obdobju in sedanje stanje našega lovstva ter nakazuje najvažnejše naloge v bližnji prihodnosti. Za uresničitev teh zastavljenih nalog bo treba vložiti veliko truda in premostiti mnogo težav. Mnogotere med temi so izven naših moči, druge pa bo treba premagati nam samim, če bomo hoteli doseči zastavljeni cilj: napredovati v lovstvu skladno z razvojem naše dežele ter razvojem socialistične demokracije in gospodarstva v smeri čim širše delavske in vseljudske samouprave. In za doseg tega cilja nas je krepko podprl prav zadnji občni zbor LZS s svojimi »Smernicami in stališči«.

Dobro se zavedamo, da borba za doseg tega cilja zahteva cele ljudi in sodelovanje vseh članov naše organizacije — od najbolj razgledanih in borbenih pa do tistih, ki morda novega časa in razmer še niso povsem doumeli in se še vedno oklepajo starega in preživelega. Zato bo treba veliko moralne moči in vztrajnosti na zastavljeni poti, odločne in nepopustljive borbe za uresničitev vseh nalog, ki smo si jih zadali na občnem zboru LZS v Ljubljani.

Ni naključje, da prav izraz »dosledno« nekajkrat srečamo tudi v »Smernicah in stališčih občnega zbora Lovske zveze Slovenije«. Že v spremni besedi izvršni odbor LZS pravi: »...Pri tem iskreno želimo, da bi dosledno spoštovanje stališč in izvajanje smernic letošnjega občnega zbora Lovske zveze Slovenije dvignilo našo organizacijo na še višjo raven.« Skozi ves dokument je jasno videti, da se lahko uspešno spoprimemo z uresničevanjem zastavljenih nalog samo z doslednostjo, odločnim vztra-

janjem in nepopustljivostjo pri njihovem izvajanju.

Doslednost v izvajanju pa zahteva od nas izpeljavo kopice nalog, ki jih za prihodnje obdobje navajajo smernice in stališča občnega zbora LZS. Morda ni narobe, če ponovimo vsaj nekatere najpomembnejše, tako kot si v dokumentu sledijo:

— S še večjim sodelovanjem in enotnostjo lovskih organizacij lahko zagotovimo še uspešnejši napredek lovstva v republiki, hkrati pa preprečimo pojave, ki bi lovstvu in lovskim družinam utegnili škodovati.

— Sodelovanje z občinskimi skupščinami je nujno treba okrepiti, za kar bi se morale bolj zavzeti tudi področne lovske zveze kot zastopnice lovskih družin določenega območja. Morale bi se aktivneje povezovati z občinskimi skupščinami in njihovimi za zadeve lovstva pristojnimi organi, da bi tako zagotovile polno medsebojno razumevanje in s tem omogočile čim boljše pogoje za uspešen razvoj lovstva.

— Razen tega bo Lovska zveza Slovenije tudi v prihodnje odločno nasprotovala vsem poskusom, ki bi težili za omejevanjem družbene vloge lovske družine. Vsa ta vprašanja naj urejajo v svoji pristojnosti republike s svojimi zakoni, prilagojenimi razmeram in stanju ter razvoju lovstva na svojem območju.

— Še bolj kot doslej morajo tudi v prihodnje vsa sredstva, prigrspodarjena v loviščih, služiti za napredek lovišč in za napredek lovstva nasploh. Nujno je treba usmeriti prizadevanja za ločitev finančne organizacijske (društvene) dejavnosti, ki jo načelno financiramo iz članarine, od gospodarske dejavnosti, ki mora sloneti na načelu doslednega vračanja dohodkov iz lovišč nazaj v lovišča, pri čemer je treba obračunavati uplenjeno divjad po tržnih cenah v denarju ali v realni protivred-

nosti za planirana dela v loviščih.

— Razen neposrednih vlaganj v lovišča pa je sredstva nujno treba združevati na posameznih lovskogospodarskih oziroma organizacijskih območjih in v republiki za izvajanje akcij in del širšega pomena. Ustrezni skladi na teh ravneh naj pomagajo hitreje premostiti vse ovire in težave v nadaljnjem razvoju lovstva.

— Odločno je treba zavriniti mnenje in prakso nekaterih lovskih družin, da je lovsko udejstvovanje le privilegij že včlanjenih lovcev, in omogočiti tudi drugim občanom sprejem v članstvo. Pristopnina ne sme biti ovira za vstop.

— Morebitne pristopnine ne smejo biti dohodek za financiranje organizacijske dejavnosti, marveč le realno določen prispevek za gojitev divjadi.

— Za uresničevanje in izvajanje skupnih nalog vseh lovskih organizacij Jugoslavije je po oceni občnega zbora potrebno sodelovanje Lovske zveze Slovenije z drugimi republičkimi lovskimi zvezami v Jugoslaviji in njena organizacijska vključitev v Lovsko zvezo Jugoslavije, vendar pa dosledno na načelih demokratičnosti in samoupravnih odnosov ter ob popolni enakopravnosti. Prav tako so potrebni stiki s tujino oziroma sosednimi zamejskimi lovskimi organizacijami.

— Dosledno je treba uveljaviti načelo, da je divjad družbena lastnina.

— Najpomembnejše probleme lovstva je treba reševati v neposrednem sodelovanju z občinskimi skupščinami.

— Naprej moramo utrjevati in razvijati sedanje oblike in strukturo lovske organizacije ter njeno vsebinsko delovanje.

— Inozemski lovski turizem je treba kot pomemben činitelj pri gospodarjenju z lovišči razvijati v prihodnje predvsem v smeri izboljšanja storitev, nikakor pa ga ne pretirano razširjati v škodo lo-

višč. Pri tem je tudi nujno treba upoštevati nacionalni in osebni pones, pri izvajanju lova pa tuje goste dosledno podrediti vsem določilom lovske zakonodaje ter načelom lovske etike in pravičnosti. Odstopanje dela odstrela in lovskega plena za vzdrževanje inozemskega lovskega turizma moramo izvajati kot eno pomembnih obveznosti lovske organizacije do družbe.

— Nenehno je treba dvigati strokovno znanje lovcev, ker je to temeljni pogoj za uspešnejše gospodarjenje in gojitev divjadi.

— Divjad moramo kot del narave bolj približati javnosti, predvsem mladini.

— Skrbeti moramo za pomlajevanje članstva ter nove člane čim hitreje usposobiti za opravljanje zahtevnejših del v lovski organizaciji.

— Vzpostaviti je treba še aktivnejše in neposrednejše sodelovanje na vseh ravneh v lovski organizaciji ter sodelovanje v sorodnih oziroma tudi družbeno političnih organizacijah.

Toliko smernice in stališča občnega zbora Lovske zveze Slovenije, ki pa zadevajo vso našo organizacijo in terjajo od nas vseh res dosledno podporo tem smernicam in pripravljenost na njihovo izvajanje.

Vendar pa to še zdaleč ni vse. Že v naših družinah imamo mnogo nalog in obveznosti, ki jih je treba še kako dosledno izvajati. Že najmanjše odstopanje in zatiskanje oči pri kršitvah posameznih členov in določil zakona o lovstvu ter družinskih pravil in poslovnika ima lahko zelo negativne posledice za gospodarjenje in upravljanje v lovski družini oziroma nasploh za odnose v njej. Disciplin gre po zlu, vse pa se v končni liniji odrazi in praznem lovišču in splošni škodi na družbenem premoženju. Najprej ponavadi vsako nedoslednost in nespo-

štovanje predpisov zaznajo tuji gostje, ki se vedno ravna po svojih spremljevalcih. Brez skrbi lahko trdimo, da med tujimi gosti ni slabih lovcev, kolikor jim sami ne damo priložnosti za kršenje navodil in predpisov. Povsod tam, kjer so navodila in predpisi tujcem natančno obrazloženi pred začetkom lovne sezone oziroma pred lovom, se jih tuji lovci disciplinirano drže — s pogojem seveda, da imajo v nas, v svojih gostiteljih in spremljevalcih na lovih zgled pravega lovca.

Ali druga plat: družinski poslovnik predpisuje obvezno delo članstva v lovišču oz. pri zatiranju škodljivcev in roparic. Kdor pred-

pisanih ur ali točk ne doseže, mora plačati v družinsko blagajno protivrednost v denarju. Prav to določilo pa se marsikje zanemarja, spregleduje ali celo prezre. Nasprotno pa bi preseženo planirano delo moralo biti pridnemu lovcu tudi plačano.

To je le nekaj primerov od mnogih. Doslednost na vseh področjih dela lovske organizacije, predvsem pa v izvajanju lovske zakonodaje in predpisov, od zakona o lovstvu pa do zadnje črke družinskega poslovnika, naj ne bo samo dolžnost voljenih organov upravljanja v lovskih družinah in zvezah, marveč vseh nas, slehernega slovenskega lovca.

Franc Friškovec

Mednarodna razstava psov v Mariboru

Foto R. Bradaškja: Predsednik Jugoslovanske kinološke zveze Otmar Kreačić odpira razstavo

Najpomembnejša letošnja slovenska kinološka prireditev, mednarodna razstava psov vseh pasem, je bila 31. maja in 1. junija v Mariboru. Razstavo je organiziral Klub za vzrejo športnih in služ-

benih psov Maribor, ob sodelovanju Kinološke zveze Slovenije, za 15-letnico svojega obstoja. Kot lani v Ljubljani, je bila razstava razdeljena na dva dela: prvi dan razstava lovskih, drugi dan razstava športnih psov in še nekaterih lovskih pasem. Obisk razstave, še bolj pa udeležba razstavljalcev sta v celoti potrdila pravilnost takega načina izvedbe razstave, ki je sedaj v praksi pretežno povsod v inozemstvu.

V celoti sta bila prijavljena 602 psa 80 pasem, od tega 294 lovskih psov 38 pasem in 308 športnih psov 42 pasem. Največ je bilo nemških ovčarjev (81), nemških kratkodlakih ptičarjev (49), jazbecarjev (40), lovskih terierjev (34), nemških bokserjev (32), škotskih ovčarjev (28), nemških prepeličarjev (21) itd.

Razstave se je udeležilo 264 domačih in 255 tujih razstavljalcev. Razstavo so obiskali kot gostje predsednik Jugoslovanske kino-

Foto P. Adamič: »Od goničev so se kratkodlaki istrijanci pokazali kot zelo izenačena pasma z zelo dobrimi ocenami«

loške zveze, generalpolkovnik Otmar Kreačič, predsednik Kinološke zveze Slovenije Franjo Bulc, predsednik Lovske zveze Slovenije generalpolkovnik Rado Pehaček, otvoritvi lovskega dela razstave je prisostvoval tudi celotni upravni odbor LZS, ki je imel tega dne tudi sejo v Mariboru. Razstavo so obiskali še številni predstavniki inozemskih kinoloških organizacij: Hans Ditthardt, podpredsednik Kinološke zveze ZR Nemčije, Willy Schachtner, predsednik Bavarskega kluba za jazbečarje, Otmar Villefort, podpredsednik Avstrijske kinološke zveze, Richard Kirschbichler, predsednik Salzburške kinološke zveze, Kurt Puck, predsednik Avstrijskega kluba za nemške prepeličarje, Lip-tay-Wagner, predsednik Madžarskega kluba za jazbečarje, Hans Feichter, podpredsednik Zveze za službene pse Avstrije in drugi.

Otvoritve razstave pa se niso udeležili predstavniki občinske skupščine Maribor, niti mariborski turistični delavci, čeprav je bila

otvoritev zaradi njih preložena na poznejši čas.

Razstava je bila na mariborskem sejmišču, z boksi v dvorani in ocenjevalnimi krogi na prostem. Ocenjevalnih krogov je bilo prvi dan 9, drugi dan 10, v katerih je ocenjevalo 17 sodnikov, od tega 5 iz inozemstva (1 iz Nemčije, 4 iz Avstrije) in 12 domačih (10 iz Slovenije in po 1 iz Hrvatske in Srbije). Glede na število pasem je bila razstava zelo pisana in zanimiva. Privedeni psi so pokazali prav dobro kvaliteto. Po udeležbi razstavljenih lovskih psov je tudi letoš prednjačila Lovska zveza Celje, ki je dosegla 11 prvaštev.

Od goničev so se kratkodlaki istrijanci pokazali kot zelo izenačena pasma z zelo dobrimi ocenami (11 odličnih in 7 prav dobrih). Od resastih istrijancev je bil priveden le eden. Prvič pa se je uspešno predstavil tudi slovaški gonič (Slovensky kopov), ki precej spominja na našega starega »koroškega žigca-štiriokca«, ki ga pa pri nas sedaj ni več.

Tudi brak-jazbečarji so pokazali zelo dobro vzrejo, z 12 odličnimi in 4 prav dobrimi ocenami.

Hanoverski barvar Artus v. Löckerhaar, last ing. Fritza Tomanna iz Avstrije, je bil izbran za najlepšega lovskega psa te razstave. Pri kratkodlakih jazbečarjih so se najbolj odrezali Madžari, pri resastih in dolgodlakih pa Nemci. Jazbečar Bari, last Draga Solina iz Braslovč, iz naše domače vzreje, je prejel posebno plaketo nemškega kluba za jazbečarje. Naša vzreja se je pokazala v poprečju prav dobra. Po sedaj veljavnem in po dolgih debatah sprejetem standardu in kriterijih za ocenjevanje so naši psi nekoliko pretežki in presegajo optimalno težo jazbečarjev 8—9 kilogramov. Pri resastih jazbečarjih pa pretežno prevladuje še neustaljena in neprimerna odlakanost. To so po mnenju sodnika še edine napake naše vzreje. Začeti bomo morali z vzrejo »srednjega« tipa jazbečarja. Vprašanje pravilne odlakanosti resastih jazbečarjev bodo pa morali rešiti

skupno sodniki in strokovni poročevalci s sodelovanjem rejcev.

Izredno mnogo je bilo lepih lovskih terierjev. Psice so po kvaliteti nekoliko zaostajale za psi. Skupno je bilo podeljenih 17 odličnih, 7 prav dobrih in 2 dobri oceni. Najštevilnejši so bili nemški kratkodlaki ptičarji, pri katerih so psice po kvaliteti prednjačile. Ker je pri nas začel veljati nemški standard, ki zahteva višjega psa, se je to odrazilo tudi v nekoliko slabših ocenah. Poprečna višina naših psov se je gibala na spodnji meji. Nemški resasti ptičarji in druge pasme so bile bolj skromno zastopane. Po dolgem času pa smo pri nas zopet videli gordon setre, kratkodlake in dolgodlake vajmance, dolgodlake nemške ptičarje, pa tudi poentre, angleške in irske setre, vizle in malega münsterlandca. Prav lepi so bili tudi naši epagneul bretonci, ki vedno bolj pridobivajo na priljubljenosti med našimi lovci, saj je ta najmanjši ptičar zaradi svoje velikosti prav primeren za mestnega lovca.

Pri koker španjelih so se najbolje odrezali italijanski.

Množično so se odzvali razstavi vsestransko uporabni in žilavi nemški prepeličarji, katerih vzrejo vodi celjska lovska zveza. Od 19 razstavljenih jih je 9 prejelo odlično oceno, 10 pa prav dobro. Kaže, da gre vzreja pravilno pot.

Drugi dan so bili razstavljeni še preostali psi jamarških pasem, kakor dolgodlaki jazbečarji, škotski, irski, welsh in foksterierji, med katerimi so najbolj ugajali psi nemških in čehoslovaških razstavljalcev.

Od razstavljenih hrtov so najbolj ugajali elegantni afganistanski hrti, pa tudi ruski hrti naše domače vzreje Janeza Plestenjaka iz Škofje Loke.

Od športnih pasem so se najbolje odrezali avstrijski nemški ovčarji in nemški bokserji. Naši razstavljalci so dobro uspeli s svojimi

Foto R. Bradaškja: Na razstavišču v Mariboru

velikimi šnavcerji — dobermanom in rotweilerjem.

Na tej razstavi so bile prvič v Sloveniji razstavljene tudi vse tri pasme naših domačih ovčarjev, med katerimi so zlasti ugajali naši kraški ovčarji iz Slovenske Bistrice, šarplaninec in hrvatski ovčarji iz Zagreba.

V celoti je bil na razstavi zelo dober »pasji material«, kar se najlepše vidi iz ocen: 259 odličnih, 152 prav dobrih, 52 dobrih, 12 zadostnih, 2 brez ocene, nekaj pa jih je med ocenjevanjem odstopilo.

Skupaj je bilo na razstavi podeljenih najbolje po zunanosti ocenjenim psom 263 naslovov (180 tujim in 83 domačim) in sicer CACIB — kandidat za mednarodnega prvaka v lepoti 87 (67 tujim, 20 domačim), Rezerva CACIB 35 (23 tujim in 12 domačim), CAC — kandidat za prvaka Jugoslavije v lepoti 49 (37 tujim in 12 domačim), Prvak Slovenije 29 (14 tujim, 15 domačim), Prvak Maribora 32 (19 tujim in 13 domačim), Mladinski prvak 31 (20 tujim in 11 domačim).

Na splošno je razstava dobro uspela, kar sta pokazala udeležba razstavljalcev in obisk razstave. Bilo je tudi nekaj pomanjkljivosti, ki pa jih zaradi premajhnih finančnih sredstev in neurejenosti razstavnega prostora kljub požrtvovalnemu in v celoti prostovoljnemu ter brezplačnemu delu članov razstavnega odbora ni bilo mogoče odpraviti.

Za dane dotacije in nagrade najtoplejša zahvala Kinološki zvezi Slovenije; lovskim družinam: Dobrovniki, Grobelno, Gradišče-Slovenj Gradec, Jamnica-Prevalje, Jurklošter, Kamnica, Malečnik, Podvelka, Peca, Petišovci, Prebold, Rankovci, Slovenj Gradec, Starše, Velenje-Šoštanj in Šentilj v Slovenskih goricah; lovskim zvezam: Maribor, Celje, Novo mesto, Koper, Krško, Prekmurje in Zvezama lovskih družin Ljubljana ter Ptuj in vsem kinološkim klubom.

Najbolje ocenjeni lovski psi na razstavi v tej številki stran 222.

Srnjad – tipična teritorialna divjad

(Nadaljevanje in konec)

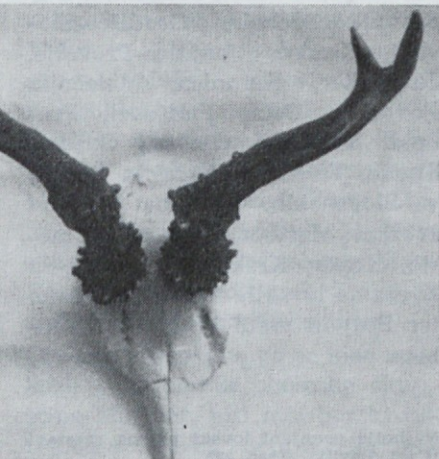
Mladi švicarski znanstvenik F. Kurt, ki se dosti bavi s sociologijo divjadi, je posvetil 3 leta raziskovanju teritorialnosti srne. Srne je opazoval v dveh različnih biotopih, v alpskem in ravninskem.

Glavno vprašanje njegove naloge je bilo: če in kako so srne v stanju pri naraščajoči populaciji zavirati razmnoževanje. V sodelovanju s številnimi lovskimi čuvaji mu je uspelo zbrati podatke o 300 markiranih in še več nemarkiranih srnah v številnih revirjih obeh vrst biotopov. Septembra 1968 je v Zeitschrift für Jagdwissenschaft to svoje delo objavil. Potem ko je v začetku podrobno razložil metode dela, je v 8 poglavjih obdelal rezultate opazovanj in nazadnje tudi razpravljaj o teh rezultatih. Ker bi zavzelo preveč prostora, če bi hotel izčrpno prikazati vse rezultate teh raziskav, se omejim le na najvažnejše, oziroma jih bom strnil v nekaj zaključkov.

Srna – in lasten teritorij

Odrasle srne, tj. starejše od enega leta, rabijo v času kotenja mladičev in v prsku lasten teritorij ali, recimo, miren kotiček za vzgojo svojih mladičev. Čas, ko se srne bore za te prostore, je konec aprila in v začetku maja, ter približno od

Foto R. Marušič: Uplenil Tomo Kobašič, LD Logatec

srede maja pa do srede avgusta srne svoje teritorije drže, tj. označujejo (markirajo) in branijo pred drugimi odraslimi srnami. Meje svojih »revirjev« označujejo z uriniranjem; opazili so namreč, da srne spuščajo vodo vedno na istih mestih in to na mejah svojih revirjev. Pri srnah gre torej za olfaktorično (vonjavno) označevanje teritorijev. Vsiljivo srno napada lastnica revirja z iztegnjenim vratom in pohuljenimi uhlji, s sprednjimi nogami tolče ob tla, meče glavo proti rivalinji in če vse to ne pomaga, skoči za njo in jo nagne.

Srnji revirji so bili v opazovanih alpskih biotopih manjši kot v ravninskih. V alpskih biotopih so srne imele v času kotitve in prska revirje velike 1–5 ha (v poprečju 2 ha), v ravninskih pa 3–12 ha (v poprečju 7 ha). Vidimo torej, da zahteva srna zase manjši teritorij kakor srnjak. Tudi se srne in srnjaki med seboj prenašajo, pomeni, da imajo srne svoje revirje na istem teritoriju, kjer jih imajo tudi srnjaki. V drugih letnih časih žive posamezne srne v večjem okolju: v planinskem biotopu na poprečno 7 ha (4–15 ha), v ravninskem pa na 66 ha (19–80 ha). V teh letnih časih torej srna nima točno določenega svojega teritorija, ampak si več srn medsebojno deli večja okolja, v času kotenja pa odrasla srna ne deli svojega revirja z drugimi odraslimi srnami.

Odnosi med srnami

Skupine dveh (ali več) vodečih odraslih srn so zelo, zelo redke. Njihovi revirji se v času kotitve in parjenja ne prekrivajo ali pa le na njih mejah. Pri srečanjih vodečih srn pride med njimi do napačnega obnašanja, kakor že opisano.

V prvih treh tednih po poleženju se utrdijo odnosi med srno-ma-

terjo in mladiči. Po 9 do 10 mesecih — čas ponovnega prska — se mladiči ločijo od matere. Srnjaček se po prsku ne pridruži več materi, pač pa srnica-hči. Ta ostane v bližini matere tudi naslednje leto, ko sama poleže mladiča. Čeprav ne živi več v združbi z materjo in ima v času kotitve svoj teritorij — je ta teritorij pravzaprav teritorij njene matere, le da si ga med seboj delita.

Razdalje med tujimi odraslimi vodečimi srnami in med srno-materjo ter hčerjo so po Kurtovih opazovanjih bistveno različne. Opazoval je 35 mladic in ugotovil, da so poleg svoje mladiče v 25 primerih od 125 m daleč od materinega gnezda, le v 8 primerih so bile te razdalje 126–250 m in v 2 primerih 251 do 375 m. Nasprotno pa razdalje med tujimi vodečimi srnami (41 primerov) sploh niso bile manjše od 250 m (7-krat so bile 251–375 m vsak-sebi, 19-krat 376 do 500 m, 7-krat 501–625 m in 8-krat več ko 625 m).

Vpliv teritorija na prirastek srnjadi

V prvih treh tednih življenja leže srnji mladiči v glavnem sami v dobrem kritju in jih srna-mati poišče le da jih podoji, očisti in nad-

zira njihovo varnost. V tem času neobglenosti, ki je za mladiče najbolj kritičen, se mladiči drže le v majhnem delu materinega revirja. To je praviloma gozd z gosto podrastjo, razen tega je za mladiča najboljša južna ekspozicija (slabše so vzhodna, zahodna in severna — ker so hladnejše).

Če gostota srn ni prevelika, je večina gnezd na južni strani v gozdu ali na robu gozda. Seveda, če pa ta gostota raste, zmanjka južnih gozdnih ekspozicij in srne so prisiljene poiskati si za kotiteve tudi druge (hladnejše) ekspozicije (vzhodna, zahodna, severna) v gozdu in končno tudi mesta izven gozda (polje). Kurt je s svojimi sodelavci ugotovil, da je od 984 opazovanih srn imelo svoje mladiče: na južnih ekspozicijah 435 (44,2 %), na zahodnih 169 (17,1 %), na vzhodnih 150 (15,2 %) in na severnih 230 (23,3 %).

Podatki o lokaciji srnjih mladičev so iz območij z različno velikimi staleži srn. Če primerjamo ta območja med seboj, vidimo, da se z večanjem staleža srnjadi zmanjšuje odstotek gnezd srnjih mladičev na južnih ekspozicijah (oziroma, da raste odstotek gnezd na drugih ekspozicijah).

Z izrazom »stvarni prirastek« označuje Kurt število srnjih mladičev, ki so dočakali jesen, izraženo v odstotkih. Pri svojih opazovanjih je ugotovil poprečen prirastek 77 % (77 mladičev od 100 srn, starih dve leti ali več). Opazil pa je tudi, da je bil prirastek odstotno večji tam, kjer je bil v populaciji odstotek srn pravilen, tj. tam, kjer je bilo na 100 srnjadi le 40 srn (v teh populacijah je bil prirastek 98,5 % v odnosu na število srn). Nasprotno pa je bil v populacijah, sestavljenih 60 % iz srn, prirastek mladičev le 58 % v odnosu na število srn. Tabela, ki

Foto S. Pajtler: *Uptenil I. Krampl, 125,8 t.*

jo v podkrepitev teh svojih ugotovitev navaja, je tako impresivna, da jo podajam v celoti:

1. Odstotek odraslih srn v populaciji	36—40 %	41—45 %	46—50 %	51—55 %	56—60 %	61—65 %
2. Prirastek mladičev po srni (jeseni)	1,27	0,79	0,89	0,66	0,63	0,51
3. Število izvršenih štetij	6	13	8	9	15	4
4. Število opazovanih odraslih srn	1065	2247	1466	1992	2421	1210

V opazovanih hribskih revirjih je bila gostota srnjadi mnogo večja kakor v raninskih. Tu srne niso polegale mladičev po drugem, ampak šele po tretjem letu življenja. V ravninskih revirjih, kjer je bil stalež srnjadi manjši, pa je avtor opazoval drug vzrok majhnega odstotka prirastka srnjadi, namreč povečano smrtnost mladičev zaradi roparic. Srne vodnice so se često medsebojno preganjale zaradi obrambe lastnih teritorijev (v nižinskih potrebujejo srne večje teritorije kot v hribskih loviščih). Tako niso imele možnosti braniti svojih mladičev. Avtor je ponovno opazal, kako so lisice, psi in mačke ugonabljali srnje mladiče medtem, ko so se njihove matere preganjale zaradi (premajhnih) teri-

torijev. V nekem hribskem predelu, kjer je bil stalež srn največji, je vsaka srna v poprečju vsakih 6 minut preganjala drugo srno. Končno je avtor opazal večjo smrtnost (mladičev ženskega spola) v tistih gnezdih, ki so bila na območjih vzhodnih, zahodnih in severnih ekspozicij — kar je bila zopet posledica prevelikega staleža srn.

Geografski položaj gnezda pa ne vpliva zgolj na smrtnost srnjih mladic, ampak tudi na število položenih mladičev. Tabela na naslednji strani nam to jasno kaže.

Zaključki za gojitev srnjadi

Držal se bom Hennigovih zaključkov, ki jih ni izdelal zgolj na te-

melju teh svojih opazanj, ampak tudi na podlagi opazanj številnih drugih pomembnih avtorjev, ki jih v pregledu literature navaja. Spoznanje, ki se zahvaljujoč znatnosti prebija v ospredje in ki govori za to, da stalež srnjadi, ki gre preko določene meje, poslabša kakovost srnjadi — potrjuje tudi njegova študija o obnašanju srnjakov v opazovanem lovišču. Če naj poprečna kvaliteta srnjadi ne upade, mora stalež srnjadi ostati v določenih optimalnih mejah. To pomeni, da je treba po doseženi višini staleža, ki rastišču ustreza (to smo v Sloveniji na splošno že dosegli!) letno odstreliti toliko srnjadi, kolikršen je prirastek (v poprečju se giblje med 30 in 40 %).

Stalež srn na 100 ha lovno produktivnega terena	Južna ekspozicija						Druge ekspozicije					
	Število opazovanih srn	Število mladičev v leglu				Število mladičev na srno	Število opazovanih srn	Število mladičev v leglu				Število mladičev na srno
		1	2	3	4			1	2	3	4	
1,0 — 1,9	61	17	35	9	0	1,86	71	22	44	5	0	1,76
2,0 — 2,4	72	16	50	6	0	1,86	72	24	44	4	0	1,72
2,5 — 2,9	75	27	42	5	1	1,70	115	57	50	8	0	1,53
3,0 in več	77	40	33	3	1	1,54	30	21	8	1	0	1,33

Če pa je optimalna gostota staleža že prokoračena (na kar nas opozarjajo srnjaki s spačenim rogovjem, gumbarji, pogini srnjadi zaradi zajedavcev), je treba izvršiti tudi redukcijski odstrel, do optimalnih razmerij.

Ker pa ni za kakovost srnjadi pomembna le velikost staleža, ampak tudi spolno razmerje in starostna struktura, je torej treba z odstrelom poseči enakomerno v oba spola in vse starostne razrede, da bi se vzpostavila ali ohranila pravilna struktura staleža. Zategadelj je po eni strani posebno važen odstrel srn, po drugi pa močan poseg v oba najmlajša starostna razreda (mladiči obeh spolov), na katere naj odpade 50 % celotnega odstrela, porazdeljenega enakomerno na oba spola. Pri mladičih je seveda stremeti za tem, da se izločijo najslabši osebk, tako da tisti s slabo dedno zasnovo kasneje ne pridejo v razplod. Kajti dejstvo je, da si srne v bojih osvajajo srnjaki, ki so višji po rang, kateri se določa zgolj po starosti. Pomeni, da prihaja do ploditve srnjak s slabo ali slabšo dedno zasnovo, ko postaja starejši.

Temeljno pravilo gojitve s puško zato ne more in ne sme biti usmerjeno — kakor je današnja praksa — le na posamezne osebk srnjadi (beri: srnjake), na njihovo telesno razvitost in rogovje, temveč mora biti v prvi vrsti upoštevan stalež srnjadi v celoti in njegov položaj v biocenozi (rastišču). Samo na tem temelju moramo določati letni

odstrel. Le-ta mora biti v interesu celotne srnje populacije izvršen tudi v primeru, če v lovišču ni slabotne srnjadi. Pomeni, da je v tem primeru potrebno do višine odstrelnega plana odstreliti tudi normalno razvito srnjad — kar zlasti velja za mlado srnjad. *Pri vseh presoajah in odločitvah je torej dati prednost celotnemu staležu srnjadi pred posameznim osebkom. To pa z drugimi besedami pomeni — gojitveni odstrel v sedanjem smislu (odstrel zgolj »gojitvenih« srnjakov) ni zadosten, če ne zajame vsega potrebnega odstrela.*

Glede gojitve srn navajam sklepna razmišljanja F. Kurta. Ko se začne razvijati nova srnja populacija (to je bilo npr. po vojni na Krasu in v Primorju) imajo srne na izbiro več ustrežajočih predelov kakor je njih samih. Zato v času kotitve ni nek, večjih izgub mladičev, bodisi zaradi roparic ali zaradi neustrezajočih klimatskih pogojev. Z rastočim staležem srn se jih z leti vse več gnete na teh ustrežajočih območjih. Teritoriji brejih in vodečih srn postajajo vse manjši, srne se vse večkrat preganjajo ter so nekatere prisiljene poiskati si prostor na neustreznem območju. Posledice so: povečano število izgub mladičev zaradi roparic ali (na neustreznih območjih) zaradi hladnejše klime.

Če se stalež srn še naprej veča, je vse več srn prisiljenih poiskati si svoje teritorije na neustreznih območjih, na ustreznih pa so nji-

hovi teritoriji vse manjši ali pa se prekrivajo, kar povzroča vse pogostejše medsebojno preganjanje. Posledice so trojne:

1. prirastek srnjadi upada zaradi povečane umrljivosti mladičev,
2. število srn brez mladičev se dviga,
3. spolno razmerje mladičev se na neustreznih območjih spreminja v korist srnjačkov.

Povečano število srn brez mladičev nadalje posredno znižuje prirastek še iz drugega razloga. Znano je namreč, da se obnašanje srne bistveno spremeni, brž ko izgubi mladiča. Te srne ne žive več »teritorialnega« življenja, tj. ne potrebujejo več svojega teritorija, temveč se priključijo vodeči srni, ki ima svoj teritorij, kakor, recimo, »spremljevalke«. V alpskem območju, kjer so opazovali zelo visok pogin srnjih mladičev, so ugotovili ob vodeči srni še 6 do 9 takih spremljevalk. Tako se seveda gostota srnjadi na teritorijih posameznih (vodečih) srn zelo dvigne, hrane zmanjka in mlade srne ne morejo več imeti mladičev po dovršenem drugem, ampak šele po tretjem letu starosti.

Iz vsega tega sledi osupljiv zaključek, da rastoči stalež srnjadi zmanjšuje letni prirastek srnjadi — kar pa je lahko razložljivo in razumljivo z gledišča ekologije, biologije in sociologije srne. *V loviščih s prevelikim staležem srnjadi, zlasti srn, je torej večji odstrel osnovni pogoj — za še večji odstrel.*

Medvedi – stalež in odstrel

Po statistiki LZS iz leta 1963/1964 naj bi stalež medvedov v Sloveniji takrat znašal 249 živali. Ker ta statistika zajema samo lovišča, ki jih upravljajo lovske družine in LZS, ne zajema pa staleža treh gojitvenih lovišč s področja Kočevske in Notranjske, torej lovišč z največjim staležem medvedov, naj bi stalež v navedenem lovskem letu znašal okrog 600 medvedov. Ta številka je tudi za nepoznavalca razmer pretirana in nestvarna. Prepričan sem, da sedanji skupni stalež ne presega 300 živali, s pripombo, da v njem prevladujejo mladi medvedi, zrelih zveri, godnih za odstrel, pa je izredno malo. Skrbno sestavljena statistika odstrela za nekaj let nazaj bi povsem potrdila moje ugotovitve.

Dejstvu, da je stalež previsoko ocenjevan, je pripisati več vzrokov:

Stalež se ocenjuje v glavnem na mrhoviščih in pod vtisom škode, ki jo medvedi povzročijo izven stalnih nahajališč. Z razvojem lovskega turizma so se množila mrhovišča kot gobe po dežju, v loviščih, kjer so medvedi stalna divjad in tudi v loviščih, kjer se medvedi pojavljajo samo poleti in zgodaj jeseni, t. j. v nelovnem času.

Ker smo hoteli dokazati nesmiselnost ocenjevanja staleža po obiskih na mrhoviščih, smo pozimi leta 1962 v sveže zapadlem snegu načrtno zasledovali tri medvede, ki so na različnih krajih prišli v lovišče. V eni sami noči so prešli tri revirje in mimogrede obiskali dvoje izdatno založenih mrhovišč v razdalji 14 kilometrov. Na ta način smo ugotovili obsežen radij njihovega gibanja in dokazali, da lahko pridejo isti medvedi v statistiko dveh ali celo treh lovskih družin oziroma lovišč hkrati.

Podobnih primerov, ko je medved v eni noči prehodil preko 20 kilometrov, bi lahko navedel še več, med njimi tudi primer, ko je medved vsako noč prihajal na mrho-

višče pri Spodnjem logu preko Kolpe iz gozdov nad Srbskimi Moravicami.

Zakaj medved prehodi tako velike razdalje in zakaj je v neprestanem gibanju?

Odgovor na to vprašanje tiči v njegovem želodcu, ki je posebno spomladi največkrat prazen. Odrasel medved se v tem času lahko do sitega nažre le na izdatno založenem mrhovišču.

Sezonska invazija divjadi na določena področja in povzročena škoda na poljskih in sadnih kulturah imata prav tako velik vpliv na napačno ocenjevanje staleža. Posebno za Kočevsko je značilno, da se je v letih po zadnji vojni popolnoma spremenila struktura kmetijskih kultur. Družbena posestva so proizvodnjo preusmerila na živinorejo in opustila pridelovanje žitaric ter okopavin. Maloštevilni zasebni kmetijski proizvajalci, ki so še ostali na obsežnih področjih, pa predstavljajo kot otočki s svojimi površinami idealno vabo za divjad. Zaradi tega so tudi zaseb-

niki skoraj povsem opustili žitarice in okopavine.

Kadar ne obrodita hrast in bukev, napravi divjad pravo invazijo na zasebne površine v dolini Kolpe, Suhi krajini, severozahodni Beli krajini in drugod. Škoda je občutna in največkrat presega finančne zmogljivosti prizadetih lovskih družin. Pred nekaj leti so v jesenskem času na Brezovi rebri našli preko 20 medvedov, ki so prišli iz roških revirjev in se z nastopom zime vrnili nazaj. Skrben pregled lovišča in ugotavljanje zasedenih brlogov bi pokazala, da je ostalo na Brezovi rebri čez zimo le majhno število medvedov.

Ker se je odstrel medvedov vsako leto načrtoval po prikazanem staležu, so nekatere lovske družine namenoma navedle večji stalež in si tako zagotovile dovoljenje za odstrel tudi tam, kjer ni bilo gojcev za uspešno izvedbo lova, upajoč, da bodo z odstrelom popravile stanje v družinski blagajni. Z več ali manj posluha, največkrat pa z neizkušnostjo, so

Foto M. Mikec: Ob mrhovišču

gradile mrhovišča na neprimernih krajih in pregosto. Res so ponekod z enim ali dvema kadavroma v aprilu dosegli odstrel, največkrat pa se je tako pripravljen lov izjalovil, gost pa se je vrnil domov s slabo voljo in nam ni delal najboljše reklame.

Da niso moje trditve brez podlage, dokazuje tudi odstrel v loviščih LD za nekaj let nazaj, ki kaže, da nobeno leto od 1955 naprej niso bili odstreljeni vsi medvedi, predvideni za odstrel. Za primerjavo navajam le podatke za l. 1963/1964 in 1964/1965:

Lov. leto	Planirani in odobreni odstrel	Izvršeni odstrel
1963/1964	22	9
1964/1965	20	4

Več ali manj velja takšno razmerje za vsa leta nazaj, ko lovske družine niso odstrelile niti polovice za odstrel predvidenih medvedov, gojitvena lovišča pa, ki so stalež ocenila stvarno in lov na medvede pripravila strokovneje, so odstrel realizirala v celoti.

Kakor na dlani je torej ugotovitev, da je slab uspeh lova v loviščih LD pripisovati previsoko ocenjenemu staležu in slabim pripravam. Zaradi napačnega obveščanja javnosti po zaslugi nekaterih člankarjev, ki ne poznajo problema, se je med ljudmi pojavilo mnenje, da so medvedi pri nas zaščiteni na škodo imetja in življenj občanov, čeprav je bila zaščita medveda od leta 1954 naprej, ko je bil v Sloveniji legalno uplenjen prvi medved po vojni, samo formalna; pristojni organ je namreč vsako leto dovolil za odstrel večje število medvedov, kot so dovoljevale stvarne možnosti.

Podatki, zbrani v zadnjih nekaj letih, kažejo, da je odstrel medvedov v poprečju nekvaliteten, drugače povedano, bilo je uple-

njenih veliko mladih in nezrelih živali, od katerih nimata niti lovišče niti lovski gost posebne koristi oz. zadovoljstva.

Kakšne naj bodo priprave in kako naj lovimo?

Pri nas poznamo dvoje načinov lova na medveda, s čakanjem na mrhovišču in s pritiskanjem. Prednost ima lov na mrhovišču.

Število mrhovišč naj bo vedno odvisno od staleža, vendar v nobenem primeru ne gradimo več mrhovišč v enem lovišču. Velikih investicij, potrebnih za zgraditev solidnega mrhovišča in razmeroma dragega vzdrževanja ter vložnega truda za opazovanje večkrat ne odtehta še tako drago prodan odstrel medveda.

Nekatere LD so v zadnjem času povsem opustile lov na mrhovišču, ker njihove blagajne ne prenesejo stroškov, ki so posebno veliki, če se lov zavleče iz februarja na april, oziroma če je lov sploh neuspešen.

Dotrajani konjiči, ki so bili včasih lovcem poceni na voljo, se zdaj uporabljajo v druge namene. Raznih mesnih odpadkov, ki se dobe slučajno po mesarijah, pa je premalo. Za zadovoljivo vzdrževanje mrhovišča je na leto potrebnih vsaj 4 do 8 kadavrov; če obiskuje mrhovišče več medvedov, pa je celo 8 kosov premalo.

Lokacijo za gradnjo mrhovišča poiščemo na razsežni gozdni jasi, tam, kjer smo več let ugotavljali ponavljajoče prehode medvedov. Izrednega pomena pri tem je enosmerno strujanje zraka, to je na sedlih. Kraji z menjajočimi se vetrovi niso primerni za mrhovišče. Jasa naj ima po možnosti vzhodno lego, da jo vzhajajoči mesec čimprej obsveti. Če moramo na slabo izbrani legi mrhovišča svetlobo čakati do 10. ure zvečer, se lahko zgodi, da se bo medved, ki je prišel zgodaj, prej nažrl in odšel, preden lahko ugotovimo, kakšna žival je pod nami, in se odločimo za strel.

Kdor se je ukvarjal s to vrsto lova, ve, kako težko je pri slabi svetlobi oceniti kakovost živali, še težje pa oddati na medveda povsem zanesljiv strel. Zaradi slabih svetlobnih pogojev in neupoštevanja paralakse pri daljnogledih visoko zmogljivih pušk je bilo prav na medvede oddanih mnogo neuspešnih strel.

Veliko preglavic povzročajo sence okoli stoječega drevja, zato se je potrebno pri gradnji preže izogibati dreves s košatimi krošnjami ali pa jih posekati. Nepremagljivo oviro predstavlja megla, zato se izogibajmo dolin, ki se rade zvečer zameglijo.

Mrhovišče mora biti dostopno s konjsko ali traktorsko vprego, vendar ne iz smeri, od katere pričakujemo obisk. Kolovoz naj bo vedno s spodnje strani mrhovišča, ker je uplenjenega medveda skoraj nemogoče vleči v strmino. Kjer so pešpoti ali je motorni promet, ne delajmo mrhovišč.

Ob mrhovišču postavimo visoko prežo, ki naj bo visoka vsaj 8 metrov. Omogoča naj pregled čez vso jaso, strelne line — po možnosti s treh strani — naj bodo dovolj široke. Preža naj ima dva dovolj udobna sedeža, po možnosti tudi ležišče. Lovcu, ki ugotavlja in nadzoruje obiske na mrhovišču, ni prijetno sedeti vso noč na neudobnem sedežu, zlasti če ne sme zaradi navzočnosti medvedov na mrhovišču ali v bližini pred jutrom zapustiti visoke preže. Dostikrat se lahko pokvarijo povsem ugodni pogoji za dober lov zgolj s tem, da prežodaj zapustimo visoko prežo. Medved, ki je enkrat ugotovil lovčovo navzočnost na preži, bo naslednji večer ure in ure opazoval prežo in ob najmanjšem šumu odskočil. Posebno občutljiv je medved, ki je bil že kdaj streljan na tistem ali pa drugem mrhovišču. Slabo bo lovil vsak, ki verjame v pripovedovanje o medvedovi zatelebanosti. Na podlagi dolgoletnih opazovanj lahko trdim, da medved

po inteligenci prekaša večino naše divjadi. Drugačen vtis naredita na nepoučenega opazovalca le na prvi pogled okorna pojava in njegovo svojstveno obnašanje. Preža ne sme škripati, strelne line se morajo odpirati neslišno. Naslonjala za puško in ročni daljnogled naj bodo obložena, prav tako tudi sedeži in tla, kar omogoča neslišno premikanje. Trgovina daje na voljo dovolj umetnih mas in raznih drugih materialov po razmeroma nizkih cenah, zato izdatek za boljše funkcionalnost preže ne sme predstavljati ovire.

Preža mora biti vedno pod ključem. Obiskujejo jo lahko samo za vzdrževanje mrhovišča določeni lovci. Streljanje na lisico ali jazbeca, ki prihajata na mrhovišče v času lova na medveda, ni priporočljivo. Zgodi se večkrat, da se medved zjutraj umakne z mrhovišča in leži v neposredni okolici do naslednjega večera, posebno če je v lovišču mir. Takega medveda smo z nepremišljenim strelom na lisico pregnali in potem zastonj čakali na mrhovišču. Izven lova na medveda pa je seveda mogoče mrhovišče ugodno izkoristiti za odstrel raznih roparic, ki rade obiskujejo pogrnjeno mizo. Celo volk se kdaj pojavi in dobro poplača lovčevu vztrajnost. Na mrhovišče vstopajmo vedno iz iste smeri in zgodaj popoldne. Ne delajmo obhodov okrog mrhovišča. Medved, ki se nameni h konju, takoj odskoči, če pride na človekov sled, kjer takih sledov ni navajen, t. j. v okolici mrhovišča. Nekateri lovci se med čakanjem vzdržijo cigaret ali pipe. Osebnost mnenja, da je to nepotrebno. Bolj od tobakovega je neprijeten medvedu vonj po človeku, vse vonjave pa njegov nos enako natančno registrira. Dostikrat še tako visoka preža ne pomaga.

Mrhovišče zalagamo s kadavri konj, mul, govedi in tudi prašičev. Navadno dotrajano žival pripelje-

mo živo na mrhovišče, jo tam usmrtimo in izkožimo. Kadaver privežemo z močno jekleno žico za štor, ker neprivezane kadavre medvedi odvlečejo izven dosega puške in se tam gostijo. Konjsko meso gre kosmatincu najbolj v slast, za tem govedina in šele nazadnje, ko zmanjka vsega, se loti teletine ali prašiča. Zmrznjenega mesa nima rad, zato šele odjuga privabi medvede na mrhovišče. Živali, ki je bila pred poginom ali prisilnim zakolom zdravljena s kemičnimi sredstvi, medved ne prime, dokler te v mesu ugotavlja njegov izredno občutljiv nos.

Za kužnimi boleznimi poginjenih živali ne pokladamo na mrhovišče. Pomanjkanje mrhovine lahko nadomestimo s koruzo. Večkrat sem videl, kako je medved najprej pobral koruzo in se šele potem lotil mrhovine. Koruzo pokladamo v storžih. Ima to prednost, da medved posameznih storžev ne odnaša z mrhovišča tako kot večje kose mesa ali neoglodane kosti. Zgodi se večkrat, da medved prav takrat, ko mesec dovolj posveti za strel, pograbi velik kos mrhovine in se umakne izven strelnega dosega, lovec pa dolgo ali celo zaman čaka na njegov povratek.

Praden začnemo spomladi oskrbovati mrhovišče, pospravimo vse kosti, to naredimo tudi vselej, ko pripeljemo novo zalogo. S tem se izognemo neznosnemu smradu, ki ga sicer čutimo na prežo, in olepšamo zunanji videz mrhovišča.

Večkrat sem preizkušal, s kakšno gotovostjo je mogoče ob poprečnih svetlobnih pogojih zanesljivo oceniti žival in oddati zanesljiv strel. Trdim lahko, da najbolj izkušeni lovci z odličnimi daljnogledi le s težavo določijo približno starost in težo medveda. Popolnoma zanesljiv strel pa je mogoč le s puško ustreznega kalibra in z odličnim strelnim daljnogledom. S slabim daljnogledom lahko naravnamo puško le na silhueto živali, nogoče pa je na medvedu po-

Foto C. Pogačar

Lenart Zupan

Srebrni glas v zlatem gozdu

Ko spet pride hladna jesen in gozdove pozlati, nam srebrni glas jereba pester gozd še poživlji.

Jutra hladnega zarana, ko sonce slano še topi in sapice prše meglice, v žilah lovcu kri vzkipi.

Ko ga v tišino gozdno stezica mehka pripelja — v kotlinico temačno, kjer studenček skrit curlja — se ustavi in prikrije kraj dišečega bezga.

Umirjen že, s piščalko drobno — cju cici rici cju — posname jerebji spev, še drugič, tretjič — nato pa čuj: v kotanji temni je jereb zapel svoj cju cici rici cju.

Še in še drug drugega sta z ljubko kitico vabila, dokler ni končno zmagala piščalka drobna, prevarljiva.

Odjeknil v tihi gozd je strel... In lovec plena ves vesel je ptiču v kljun, sebi za klobuk zeleno vejico pripel.

»Dovolj za danes; doživetje — ne število — pravega lova je merilo!«

Foto A. Petek: Nedorasli medved, uplenjen 26. 2. 1969 v lovišču LD Crnomelj

iskati pravo zadetno točko in oddati strel tako, da bo zver obležala v ognju. Šele odlična mesečeva svetloba omogoči pravičen strel. Ker ponekod ne upoštevajo dovolj navedenih pogojev, zasledujejo ranjene medvede 20, 30 in tudi več kilometrov daleč. Ni malo primerov, ko ranjene živali v mukah žalostno propadejo.

Lovskega gosta naj spremlja lovec, ki ima potrebno znanje in praktične izkušnje. Gost mora imeti občutek varnosti in mora lovcu zaupati. Gostovi, ki slabo vidijo, naj bi se streljanje na medveda v slabih svetlobnih pogojih ne dovoljevalo. Vedno streljaj samo na mirno stoječega medveda!

Lov s pogonom se izvaja kot lov na divje prašiče.* Z ostrimi psi, ki se medvedov ne boje, prečesemo predel, kjer predvidevamo medveda in ga potisnemo proti stojiščem. Star medved se za razliko od mladih, ki beže naravnost, postavi psom v bran in imamo tako dovolj priložnosti za previdno približevanje. Toda medved, ki se brani in otepa psom, ni nikoli na miru in moramo strel oddati na gibajočo se žival.

* Po 19. čl. zakona o lovstvu SRS je prepovedano streljati medveda na brakadah na območju, ki ga je določil republiški sekretar za gospodarstvo s posebno odredbo (Ur. list SRS, št. 22-122/66 oziroma »Lovec« št. 8/1966).

Medved v pogonu nikoli ne udari nazaj, kar radi poskušajo prašiči. Tudi smeri bega skoraj ne spreminja.

Osebo dajem takemu lovu prednost, ker se mi zdi bolj športen, dnevna svetloba pa daje več možnosti za natančen strel. Seveda pa tak lov ni za tiste, ki jih je strah rjoveče in razdražene zveri.

Medvedu, ki je padel v ognju, oddamo za vsak primer še en strel in počakamo, da se popolnoma umiri. Šele potem se previdno s puško ob licu približamo mrtvemu gospodarju naših gozdov in počakamo na čestitke.

Zasledovati medveda, ki je po strelu ranjen odskočil in zbežal z mrhovišča, je samomorilsko početje. Tedaj je najtežja naloga šele pred nami. Zasledovanje zahteva na medvedjem sledu predvsem preskušenejšega psa krvosledca, preizkušenega vodnika, ki pozna do potankosti medvedjo psihologijo in zanesljivega spremljevalca — odličnega strelca, ki je kos še tako nevarni situaciji. Skrajno nelovsko, neodgovorno in življenjsko nevarno je zasledovati ranjeno zver, če ni prej zadoščeno vsem navedenim zahtevam.

Od rane in raznih drugih okolnosti je odvisno, kako daleč se umika ranjena žival. Navadno se ustavi

na dobro preglednem kraju in spremlja dogajanje v neposredni okolici. Tak medved čuti zasledovalce že najmanj na 500 metrov daleč in se pripravi na sprejem. Ker miruje, ga lahko pravočasno nakaže le dober krvosledec, sicer je presenečenje neizogibno.

Če je treba medveda z določenega kraja pognati, potem ne zadostujeta dva strelca. Z več lovci je potrebno prehode zapreti in počakati, da pes medveda dvigne in požene na stojišča, ki morajo biti izbrana tako, da je streljanje na umikajočega se medveda zaradi preglednosti omogočeno. Lovski gost ne sodeluje.

Do znane tragedije v lovišču LD Novo mesto** ne bi prišlo, če bi prizadeti vedeli, kakšno tveganje predstavlja zasledovanje ranjenega medveda in če bi upoštevali vse varnostne ukrepe. Ni prav, da še do danes nismo v našem glasilu »Lovcu« opisali praktičnih izkušenj znanega strokovnjaka Ivana Grajša iz Kočevja in njegovega krvosledca Kastorja, ki sta na Kočevskem in tudi v drugih loviščih nalogo vedno odlično opravila in našla že preko 25 obstreljenih medvedov. Grajševa pričevanja bi najbrž marsikoga odvrnila od nepremišljenih ukrepov in verjetno preprečila tudi kako nesrečo.

Prav tako je potrebno, da bi vsak lovec, ki sodeluje pri lovu na medveda, temeljito proučil knjigo Lada Šviglja »Medved v Sloveniji«. V njej nas avtor seznanja s svojimi bogatimi izkušnjami in nam na razumljiv način predstavlja najmočnejšega predstavnika naše favne.

Stalež medvedov v Sloveniji pa je potrebno čimprej temeljito proučiti. Upam, da se bo kdo od lovskih strokovnjakov, ki se poklicno ukvarjajo z lovom, lotil te naloge po pregovoru: »Bolje pozno kot nikoli!«

** Dne 2. 2. 1969 je na pogonu v Brezovi rebri streljani medved hudo ranil Albina Vranešiča, ki je kasneje podlegel poškodbam.

K članku »Še enkrat rdeče pike«

Naj mi Mirko Lampreht ne zame-ri, da se oglašam k njegovemu članku, ker imam sedaj nekaj prave-vice, saj pravi, da jaz »zelo rad polemiziram z lovci in to na vseh področjih lova«.

Menim, da njegova trditev, »s takimi načeli gojitve bi dosegli kveč-jemu večji stalež, neodporen in podvržen raznim boleznim«, ne drži popolnoma. Kar pogledjmo kro-niko o gamsjih garjah ali slepoti, kje se je ta največ pojavljala. Če je revir dobro zaseden od gamsje-ga rodu ali celo prenaseljen, je gotovo, da je stalež manj odporen. Gamsja slepota in garje so pa na-lezljiva bolezni in jih najdemo povsod, kjer so gamsi. Tam pa, kjer je gostota gamsov prevelika, je pa tudi obolenje številnejše. Mi-slim, da je številčnost nalezljivih bolezni odvisna od gostote staleža, nikakor pa ne od spolnega raz-merja.

Tovariš Lampreht piše o spolnem razmerju 1:1 ter pravi, da je to najbolj ugodno. Trdi, da imajo gamsi v tem razmerju boljšo tro-fejo. Kako si to pisec razlaga, pa ne pove. Ponovno prosim, da naj ing. Dečko ali Lampreht v eni prihodnjih številčk »Lovca« navede vse bonitete, ki jih ima divjad pri spolnem razmerju 1:1. Takega spolnega razmerja v resnici v na-ravi ni. Spolno razmerje pri srnjadi ali gamsih naj bo od 1:1 do 1:2, kvečjemu 1:2,5. To naj bo praktično merilo. Dejansko so tudi večja razmerja v nekaterih revir-jih, ki pa ne ustrezajo našim že-ljam.

Še nekaj besed o dednosti. Pisec trdi, »da nimajo dednostni geni pri praktičnem izvajanju lova no-benega pomena« in da »dednostni geni niso nikjer vidni«... ter »te-orija o dednostnih genih je res samo teorija«. Če M. Lampreht tako piše o dednosti, potem si moram misliti, da ima zelo malo pojma o teh stvareh. Menim, da mora danes vsak lovec, ki se le nekoliko zanima za življenje naše

divjadi, vsaj površno preštudirati sodobno biologijo, fiziologijo in genetiko divjadi. Znanost o ded-nosti je danes zelo pridobila na veljavi, saj jo z uspehom uporab-ljajo živinorejci in tudi kinologi. Živinorejci, ki hočejo imeti doma-če živali na visokem nivoju, skrb-no iščejo za plemenske krave ali druge živali primerne plemenjake. S takim izbiranjem dosegajo dolo-čene namene, npr. boljše mleka-ricice, pri kurah boljšo nesnost itd. Koliko se kinologi ukvarjajo prav z dednostjo, je mnogim lovcem znano. Loviti smemo samo s čisto-krvnimi psi, zato je pri kinološki zvezi rodovna knjiga, kamor se obračajo mnogi kinologi po nasvet, s katerim psom oziroma psico naj bi parili, da bi bilo novo leglo kar najboljšo. Dednost ima torej prav gotovo velik pomen pri živalih v prosti naravi. Pri srnjakih dolo-čenega okoliša opazamo lahko sko-zi več rodov, da imajo npr. enako oblikovano rogovje, premajhno razkrečenost, ali rogovje jajčaste oblike itd. Enako je pri gamsih. Če torej lovski čuvaj opaža v re-virju, da se pojavljajo vsako leto enake oblike nenormalnega rogov-ja, je to gotovo dednostnega zna-čaja in je treba take srnjake od-streliti. Mislim tudi, da me je M. Lampreht napačno razumel, ko mi citira »kozec z dobrimi dednost-nimi lastnostmi«... S tem sem mislil, da je treba mladiča s sla-bimi lastnostmi (npr. premajhna razkrečenost rogljev), ki se pojav-ljajo že skozi več rodov — so torej dednostnega izvora — odstreliti. Prav tako je treba odstreliti takš-nega kozla in kozo, da ne bosta dala novih slabih potomcev (umet-na selekcija).

Mutiranih genov, torej spremenje-nih slabih dednostnih zasnov, res ne moremo videti, ker so skriti v mikroskopskih kromozomovih ce-ličnih jedrih, vidimo pa lahko po-sledico slabih dednostnih zasnov, to je slabo rast ali slabo trofejo. Da pa ločimo degeneriranega mla-

diča od mladiča, ki je slabo razvit zaradi hudih zim ali pomanjkanja hrane ali bolezni, moramo vedeti oz. upoštevati dve stvari:

1. Kakšni gamsi so bili v lovišču zadnja leta in kdaj so se začeli pojavljati slabi mladiči?

2. Upoštevati zadnje morebitne hude zime oziroma bolezni.

Gamse moramo čimveč opazovati in ob upoštevanju gornjih dveh navedb bomo lahko ločili degeneriranega kozla od nedegenerira-nega.

Tako mislim, da je mnenje M. L. »teorija o dednostnih genih je res samo teorija, ki po drugi strani lahko daje potuho tistim lovcem, ki v lovišču nikoli kaj slabega ne vidijo, še manj pa streljajo, temveč iščejo samo stare lepe trofejne kozle« napačno.

Strinjam se pa s piscem, ko pravi, da je v revirjih vedno manj starih in dobrih kozlov. Temu smo krivi mi sami. Krivo temu je, da pre-malo posegamo v mladino in pre-malo odstranjujemo slabe kozle kakor tudi koze. Jaz osebno štejem gamsa pri starosti sedmih let za zrelega. Veliko je pa lovcev, ki jim je že štiri ali petletni kozel zado-voľljiva trofeja. Mnogim našim lov-cem je potrebno še veliko lov-ske šole in discipline.

Končno bi predlagal, da »gamsja pravda« preneha, saj je bilo o njej dokaj dobrih predlogov, bilo pa je tudi nekaj mlatenja prazne slame.

Mnenja sem, da bi bilo upravi-čeno:

1. Odstreliti vso mlado divjad, za-ostalo v rasti.

2. Za nekaj let omejiti odstrel tam, kjer ni starih kozlov, zlasti pa omejiti odstrel štiri do petletnih zdravih gamsjih kozlov.

3. Priporočal bi, da v loviščih, kjer so na voljo košenice ali planine, čuvaj oz. lovci travo pokose in jo spravijo kot seno v kopice tjakaj,

Foto I. Napotnik

kjer se gamsi najbolj držijo v zimskem času. Taka hrana jim bo v stiski prav prišla.

4. Življenjski prostor gamsa je vedno ožji. V letnem času ga vznemirjajo turisti, v zimskem pa smučarji. Vedno več je žičnic in vlečnic. Vsa ta navlaka odganja gamse v nedostopne kraje, kjer ni hrane in kjer so izpostavljeni pla-

zovom. Na razne načine torej propagirati mir in tišino v gamsjih življenjskih predelih. Konkretno bi priporočil, da lovska zveza stopi v stik s planinsko in smučarsko zvezo ter se dogovori, kje naj bi bili v zimskem in letnem času rezervati za gamsji rod, kajti tudi lov na gamse prinaša devize.

Doc. dr. Mitja Bartenjev

Nekaj o dedovanju

Da bi razumeli pestrost današnjega živalskega sveta, je nujno potrebno poznati razvoj živih bitij. Začetki tega razvoja segajo daleč nazaj. Prvi je osvetlil to problematiko Charles Darwin (1809 do 1882) in tako utemeljil descendentno teorijo ali razvojnost. Živalske vrste in višje sistemske kategorije, namreč rodovi, redi, razredi in debla, so se neprestano razvijale in tako tudi spreminjale. Ta razvoj pa v teku časa ni šel premočrtno, kakor so si to nekdanje predstavljali, ampak po Darwinu v raznih smereh. Razvoj živih bitij je bil torej nepremočrten. Mnoge živalske vrste so že zdavnaj izumrle in

jih je mogoče videti le še kot fosilne ostanke v raznih muzejih. Prav te izumrle živalske vrste pa so izredno važne za ugotavljanje razvojne poti živih bitij. Vedno znova najdevajo fosilne ostanke živali, zaradi katerih je potrebno spreminjati in dopolnjevati Darwinov razvojni sistem. Kljub temu pa še vedno manjka kak člen razvojnega debla. Od nekaterih drugih živalskih vrst, ki sicer še niso izumrle, so le še bedni ostanke, nekatere vrste pa so nasprotno temu doživele silen razmah. Zato torej, ker razvoj ni šel premočrtno, ampak nasprotno od tega v vseh

smereh, razumemo tudi sedanji bogati živalski svet.

Tako pri človeku kot živalih pa se še vedno vrši nadaljnji razvoj in bo podoba določenih živali ali pa človeka v daljnji bodočnosti morda docela drugačna, kakor je današnja. Vprašamo se, kateri činitelji so glavna gonilna sila tega razvoja in na kakšni osnovi se je pravzaprav vršil, ter se še vrši.

Pozitivne spremembe na živalih, ki so pomenile določeno prednost za tisti osebek v naravnem okolju, so nudile temu primerku več možnosti za obstanek v boju s sovrstniki in drugimi sovražniki. Torej se je tak individuuum v primeri s tistim, ki ni doživel take pozitivne spremembe, ohranil, medtem ko je drugi propadel. Po domače bi lahko rekli: močnejši se je ohranil, slabši pa propadel. Dalje lahko rečemo, da je tisti, ki je obstal, reproduciral sebi enako ali podobno potomstvo in tako prispeval k razširitvi prej omenjene pozitivne spremembe. Ta boj za obstanek, v katerem slabše propade, imenujemo selekcija. V biološkem smislu je aplikativna le pri živalih, medtem ko je človek v nekaterih pogledih (ne v vseh) iz tega bolj ali manj izvzet. Selekcija je torej eden od bistvenih faktorjev razvoja. Jasno je, da so se morale prej pojaviti spremembe, seveda take, ki so z ozirom na kraj, čas, okolje itd. predstavljale kakršno koli prednost. Zanima nas, kako so take pozitivne spremembe dednega značaja nastale. Take dedne spremembe so nastale na osnovi mutacije (dedne spremembe) genov, ki jo je lahko povzročilo marsikaj. Npr. žarčenje (kozmično, ultravijolično) ali karkoli drugega (povišana temperatura) ali drugo, kar tako spremembo lahko povzroči. Na taki osnovi, torej na spremembi genov, ustreznih za določeno oblikovanje neke lastnosti, so nastale že omenjene dedne spremembe. Ni pa nujno, da so te dedne

spremembe le pozitivne narave. So lahko tudi negativne, porazne za nadaljnji obstoj bitja, pri katerem so se te dedne spremembe pojavile. V takem primeru je žival pač propadla in propade tudi danes, če se pri njej taka neugodna sprememba pojavi.

Ker se torej negativne spremembe težje posredujejo dalje (ker pač žival lahko propade), so se v teku razvoja posredovale bodočim generacijam le pretežno pozitivne spremembe. Obstoj živih bitij je torej temeljil in še temelji (razen v umetnih pogojih) na osnovi dednosti in selekcije.

Iz napisanega povzamemo: prvič, da ima prednost žival z določeno pozitivno fenotipsko spremembo nasproti živali, ki take spremembe nima, in drugič, da ima žival, ki ne doživi nobene pozitivne fenotipske spremembe, prednost pred tisto, pri kateri se zaradi mutacije genov ali gena pojavijo negativne spremembe fenotipa v istih pogojih okolja. Po principu selekcije slabše v živalskem svetu propade.

Kaj je v teku rodovnega razvoja veljalo in tudi danes velja za pozitivno in kaj za negativno, je bilo oz. je pač odvisno od okolja, kraja, časa, geoloških, bioloških in drugih razmer. Tudi ob popolnoma enaki dedni osnovi (enojajčni dvojčki) se lahko dva primerka različno razvijeta v različnem okolju in ob različnih pogojih. Pri tem gre seveda za nededne spremembe. Za ponazorilo do sedaj napisanega naj navedemo pojav prvega zoba v davnini. Zob je nastal verjetno na osnovi dedne mutacije gena (preobrazbe nosilca lastnosti). Teško si zamišljamo, da bi nastal takoj kar cel zob. Organ zob se je razvijal počasi. Še preden se je pojavila najprimitivnejša oblika zoba, so obstajale verjetno razne zaroženitve epitelja (povrhnjice), ki so živali dale neko prednost in je to pozitivno spremembo zatorej lahko posredovala potomcem. Pozitivni faktor v pri-

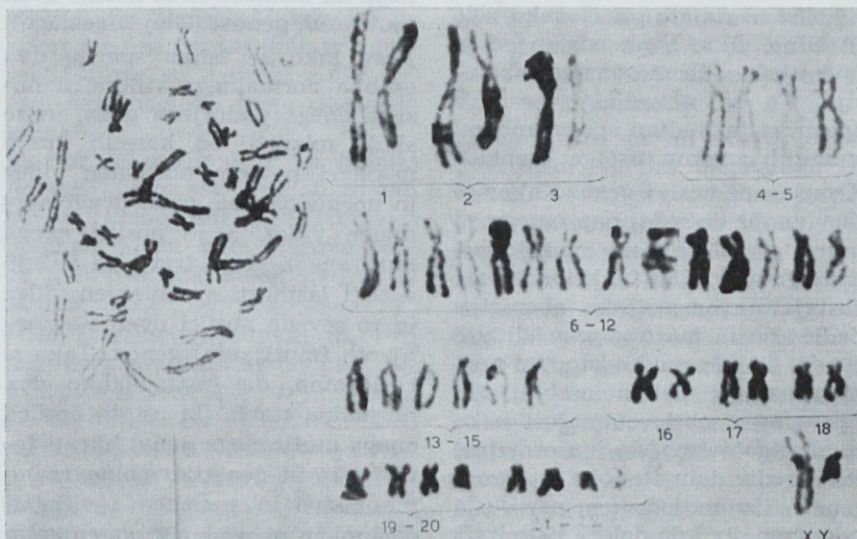
Nerazporejeni kromosomi (kariotip)

meru zob je bil predvsem v boljši zgrabitvi plena, v smislu prehrane, dalje v obrambi. Po enakih načelih so se razvijali tudi drugi organi v celotnem organizmu. Prvi zobje so se pojavili pri ribah in so bili vsi enake oblike, a ne tudi velikosti; imenujemo jih haplodontni zobje. Ker so vsi enake (stožčaste) oblike, imenujemo tako zobovje homodontno zobovje. Med razvojem so se zobje spreminjali v razne tipe zob (heterodontno zobovje). Število zob se je v teku razvoja stalno manjšalo ter so se zobje po svoji lokalizaciji vse bolj

omejevali na čeljusti. Nekateri avtorji so mislili, da današnja okrnitev posameznih zob pri živalih kakor pri ljudeh temelji ali ima svoj vzrok v podaljšanih dogajanjih rodovniških razvojev okrnjevanja. Danes pa vemo, da so oligodontije, kakor imenujemo s skupno besedo pomanjkanje zasnov za zobe, dedna lastnost, ki se ob izpolnitvi določenih pogojev posreduje potomcem.

Po tem splošnem razglabljanju o pomenu dednosti, selekcije (izbire) in splošnega razvoja na pestrost današnjega živalskega sveta in dogajanja v njem lahko marsikaj posplošimo in apliciramo na dogajanja v posameznih loviščih, revirjih ali drugačnem življenjskem prostoru. Žival z odlično dedno snovjo lahko kaže včasih na zunaj zelo klavrno podobo, če živi v življenjsko zelo neugodnih razmerah, ki pa so često lahko časovno omejene (huda zima, pomanjkanje hrane iz tega ali drugega razloga). Kljub slabemu zunanjemu videzu take živali je lahko žival nosilec odličnih dednih lastnosti, ki jih bo posredovala potomcem, če seveda

Nerazporejeni in - razporejeni kromosomi (idiogram)

preživi neugodne razmere. Prav tako se bo v takem primeru tudi sama razvila ustrezno svojim dednim lastnostim. Pri trajnejših neugodnih vplivih bo seveda moten tudi razvoj osebka ali pa bo celo propadel. Teh nekaj vrstic naj bo opozorilo pri odrejanju norm za odstrel navidezno manj vrednih mlajših osebkov v neugodnih razmerah!!

Vsak pripadnik določene živalske vrste ima v celicah povsem določeno število kromosomov, ki so nosilci dednih zasnov. Pri človeku imamo 46 kromosomov. Torej 23 parov. Triindvajseti par predstavljajo spolni kromosomi. Kromosome lahko izoliramo iz tkivne kulture (kostni mozeg, kožne celice itd.). Zelo primerna za to je periferna kri. S posebnimi postopki lahko kromosome v celicah pripravimo tako, da jih opazujemo, mikroskopsko fotografiramo in seveda štejemo. Kakor že rečeno, je število kromosomov za določeno živalsko skupino stalno in značilno (vedno enako). Fotografijo nerazporejenih kromosomov imenujemo kariotip.

Iz razmnoženih fotografij kromosomov te lahko izstrižemo ter razporedimo v vrsto po velikosti in z ozirom na neke druge značilnosti. Tako razporejeni kromosomi (idiogram) dajejo pri človeku zelo značilno sliko. Vsak odstop od te imenujemo kromosomske aberacije. Te so navadno zvezane z opaznimi in hudimi spremembami zunanjih znakov tistega osebka.

Kromosomi nosijo gene. Kakor je razvidno iz do sedaj napisanega, ni nujno, da bi za neko motnjo zunanjšega videza ali funkcije morale obstajati kromosomske aberacije. Zadostuje le mutiran gen ali več genov, da se pojavi odstop od normalnega pri tistem osebku. Če vzamemo v obzir zunanost neke živali, ugotovimo, da je normalna, če v redu delujeta oba ustrezna gena na kromosomskem paru. (Če vzamemo npr., da določa tisto last-

nost en gen). Enega dobi osebek od očeta, drugega od matere. Enako, torej normalno število zob ali normalni videz v kateremkoli drugem znaku lahko zagotovi tudi en sam zdrav gen, čeprav je drugi spremenjen. Mora pa ga seveda zdrav gen nadvladati, biti mora dominanten. Torej je iz tega razvidno, da ima neka žival normalno število zob ali pa je povsem normalna v nekem drugem pogledu ali lastnosti, čeprav ima en mutirani podrejeni gen. Vidimo, da je lahko zdrava žival kljub temu nosilec enega spremenjenega gena, ki je odgovoren za neko lastnost v živalskem organizmu.

Do takega stanja pride tako, da se pari žival, ki je zdrava, s tako, pri kateri so določene dedne spremembe. Potomci so lahko, če je zdrav gen prevladujoč, povsem normalni (zdravi), kljub temu pa so nosilci enega spremenjenega gena. (Glej 1. razlago!)

Če se spari zdrav osebek, a nosilec enega mutiranega gena, z živaljo, ki tudi na zunaj kaže dedne spremembe in ima oba gena mutirana, se rode potomci, ki imajo eni povsem normalen izgled v isti lastnosti, a so nosilci enega spremenjenega gena, drugi pa imajo vidno spremembo v tej podrobnosti ali lastnosti in so nosilci dveh mutiranih genov. (Glej 2. razlago!)

Prav tako se lahko sparita dva osebka normalnega videza, a nosilca enega podrejena gena, in se skote mladiči, od katerih imajo nekateri povsem normalen videz in normalna oba gena, drugi normalen videz, a so nosilci enega mutiranega gena, tretji pa kažejo v tisti lastnosti spremenjen videz in so seveda nosilci dveh spremenjenih (mutiranih) genov. Tako si razlagamo, da imata lahko dva normalna starša (ki pa sta nosilca enega mutiranega gena) hkrati fenotipsko in genetsko polnovredno potomstvo in potomce z vidnimi odstopi in genetsko spremenjenim

(mutiranim) materialom. (Glej 3. razlago!)

A = zdrav gen (prevladujoč)

a = mutirani gen

1. AA	+	aa	
zdrava žival		žival s spremembo v neki lastnosti	
Potomec Aa		Aa	
ne kažejo sprememb, so nosilci enega spremenjenega gena (a)			
2. Aa + aa			
a) Aa	=	normalen videz, a so nosilci enega spremenjenega gena	
b) aa	}	ti pomoci bodo imeli spremembo v tisti lastnosti	
c) aa	}	in bodo nosilci spremenjenega gena	
3. Aa + Aa			
a) AA	=	normalen videz in nespremenjena oba gena	
b) Aa	=	normalen videz in spremenjen gen	
c) aa	=	spremenjeni videz in geni	

Zaradi tega priporočamo ponovno pazljivost pri določanju živali za odstrel iz teh razlogov in seveda natančen študij pojavov v lovišču na tej osnovi. Lahko si celo izračunamo verjetnost tovrstnih kombinacij v lovišču in število verjetnih nosilcev spremenjenih genov, čeprav sicer ne kažejo odstopov od normalnih znakov v zunanjem videzu. Za tak izračun je predvsem treba vedeti, koliko je v lovišču nosilcev dveh mutiranih genov in si izračunati odstotek. To je zelo enostavno; preštujemo pač živali, ki kažejo odstopne posameznih lastnosti.

Na tej osnovi strokovnjaki lahko izračunajo verjetno število živali normalne zunanosti, a nosilcev enega spremenjenega gena in dalje na osnovi verjetnostnega računa tudi morebitno število živali, ki bodo kazale te dedne spremembe.

Teh nekaj vrstic naj pri lovcih vzbudi zanimanje za različne dedne pojave pri živalih in jim pomaga vrednotiti pomen teh v lovišču.

Peter Dobrila — ilustriral Saša Dobrila

Blažev Martin

VIII.

Mirno in enolično je potekalo življenje Grubeljčanom. Čas je bežal v leta in čeprav je prinašal le malo sprememb, prizanašal ni nikomur, tudi Blaževini ne.

Vsa zgarana od nenehnega dela in skrbi je Marika čutila, da jo moči počasi zapuščajo in da ji delo ne gre več od rok. V nočeh brez spanja so se ji vse pogosteje vsiljevale misli na naslednika. Večkrat se je spomnila na besede rajnkega moža: »Prenaglitni se ne smeja. Počakajva, da Martin doraste in pokaže, kaj je v njem.« Vendar vrednosti teh besed ni mogla prav dojeti. Tudi pozneje nikdar ni hotela poslušati nasvetov, svaril in pritožb zoper Martina, pa naj so jih dajali sosede, sorodniki ali pa hlapec Tone. Martin je bil zanjo vse na svetu in večkrat si je dejala: »Fanta sem jaz vzredila, zato je moj.« V njenem srcu je končno dozorela odločitev.

Nekega večera, ko sta se hlapec Tone in dekla Pepa po večerji odpravila spat, je Marika povabila Martina k sebi v sobo. Sedla je na rob postelje, fantu pa velela, naj pristavi stol bliže k njej.

»Nič naj ti ne bo nerodno, Martin, če se bova danes nekaj resnega pogovorila. Vidiš, dragi moj, pred sedemnajstimi leti si se rodil in prav na tole posteljo, kjer zdaj sedim, smo te takrat položili. Tako si bil majčken in nebogljen, da si se vsakemu, ki te je videl, zasmilil. Ko je tvoja uboga mati umrla, sem sklenila, da te obdržim, ker mi bog ni hotel dati nobenega

otroka. Od tiste noči dalje sem te dan in noč negovala in trepetala zate tako, kakor trepeče mati za svojega prvorojenca. Pri tem sem skoraj pozabila, da te nisem rodila jaz.«

Sprva radoveden, potem pa vedno bolj začuden, je gledal Martin v svojo krušno mater. »Mati,« jo je prekinil, »tako mi še nikdar niste govorili. Ali vas lahko nekaj vprašam?«

»Le.«

»Glejte, tolikokrat sem že slišal, da je bilo moje rojstvo tako čudno. Ko sem bil manjši, ste mi enkrat pravili, pa...« ugriznil se je v ustnico in umolknil.

»No, Martin, povej mi vse, kar imaš na srcu,« je blago dejala žena in mu položila roko na glavo.

Fant je povetil čelo in molčal dalje, le solze so se mu zasvetile v očeh in spolzele po licih.

»Morda želiš kaj več zvedeti o svojih rodni materi, Martinek? Pa zakaj me nisi nikdar ničesar vprašal? Gotovo so ti vaški mulci zaradi tega nagajali in te sramotili, kajne?«

Martin je pokimal in še globlje povetil glavo, solze pa so se mu kar curkoma udrle. Sedemnajst pomladi je že štel, njegovo srce pa je bilo mehko kakor majhnega otroka.

»Oh, Martinek, le zakaj mi nisi tega prej povedal, nikdar prej poštožil? Če bi vedela, kako je s teboj, ne bi čakala do danes, da bi ti razjasnila, kar te teži.« Objela ga je in stisnila k sebi.

Z lepimi, dobrohotnimi besedami mu je nato pripovedovala o tisti

strašni zimski noči, ko se je rodil, kako so potem poizvedovali, kdo bi utegnila biti njegova mati, čakali, da se kdo oglasi, morda Martinov oče ali kak sorodnik nesrečne matere. Leta so minila, osemnajsto teče, a po Martinu ni vprašal nihče. Mariki se je ponudila priložnost in tisti večer je povedala Martinu, da ga bo dala zapisati na svoje ime.

Mehkosrčni fant se ni mogel več premagovati, objel je svojo dobro krušno mater in glasno zaihtel. Njene suhe, žuljave roke so ga božale po licih in njene solze so močile njegove bujne, kodraste lase.

»Kakor vidiš, sinko, so me leta prehitela, ne bom več dolgo, onemogla sem,« je Marika končno prekinila molk. »Zato, Martin, že jutri zarana zaprezi desnega vranca, da naju potegne v trg k notarju. Sestavili bomo pismo, s katerim boš postal moj sin in bodoči gospodar na Blaževini.«

Sirota Martin ni o tem nikdar razmišljal, ker je bil trdno prepričan, da bo na Blaževini zagospodaril kak sorodnik ali pa hlapec Tone, ki se je že ponašal kot gospodar. To, kar mu je povedala krušna mati, pa ga je spravilo s tira. Svojim ušesom ni mogel verjeti in osuplo je gledal v starkin obraz. Marika je opazila fantovo začudenje, ga spet objela in dejala: »Nič se ne čudi. Moj sklep je trden. Zdaj pa lahko noč!«

Drugo jutro je bil Martin sicer neprespan, vendar nenavadno živahen. Že ob prvem svitu je počistil in pospravil po hlevu, položil krmo živini in oščetkal vranca. Nikdar ni delal tega s tako vnemo in veseljem kot tisto jutro. Mali hlapec, njegov »lovski tovariš« Miha, se je prebudil, ko je Martin polovico dela že opravil. Ni se mogel dovolj načuditi, kajti Martina takega še ni videl. Spraševal ga je, kaj da ga je »pičilo«, Martin pa je molčal, se veselo muzal in poživigaval predse.

Veliki hlapec Tone, še zaspan, se je prizibal na dvorišče k vodnjaku

Tako sproščena se že dolgo ni počutil. Doslej je imel občutek, ko da mu pri vsakem delu sedi hlapec Tone na plečih in ga priganja. Sedaj pa se mu Toneta ne bo treba več bati. Ko je bil z delom gotov, je stopil v hišo, voščil dobro jutro materi in dekli Pepi, ki sta pripravljali zajtrk, potem pa se skrbno umil. Mati je poklicala Miho in mu naročila, naj zapreže.

Kmalu nato sta se Blaževka in Martin, praznično oblečena, odpeljala v trg. Miha in Pepa sta se začudena spogledala, češ kaj to pomeni.

Peket konjskih kopit in ropot koleslja je na trdi cesti proti trgu že zamrl, ko se je veliki hlapec Tone še zaspan prizibal na dvorišče k vodnjaku. »Na delo, lenuha!« je zavpil, ko je zagledal malega hlapca in dekle. »In kje je zanikrni Martin? Se še ni skobacal z ležišča, kaj?«

»Ho, Martina pa ni doma, z gospodinjo sta se odpeljala v trg!« mu je vrnil Miha.

»Kaaaj? V trg? Zakaj me nisi poklical, a?« je nekam klavrno izustil Tone.

»Kako naj bi klical, saj nisem jaz veliki!« je odvrnil Miha.

Miha, Pepa in celo maček pod ognjiščem so tisti dan občutili, kaj se pravi, če splavajo »velikemu« načrti po vodi.

Proti večeru sta se Blaževka in njen varovanec vrnila iz trga s papirji, na katerih je stalo črno na belem, da je Marika Martina posvojila in mu priznala pravice glavnega dediča na Blaževini. Sama si je izgovorila kót z dodatki do svoje smrti, Martin pa bo moral ob svoji polnoletnosti izplačati hlapcu Tonetu, Mihi ter dekli Pepi po en stotak.

Marika in njen sin Martin — kakor mu je poslej pogosteje rekla — nista o pismu nikomur omenila, vendar so vaščani kaj kmalu zvedeli za Marikino odločitev. Nekateri so njeno dejanje odobraval, drugi, zlasti sorodniki, pa grajali. Od vseh pa se je čutil najbolj prizadetega hlapec Tone, ki je od tistega dne postal nekam zamišljen in tih. Njegovi upi so plahneli, zato je svoje delo opravljal vedno bolj površno in malomarno. Njegov pohlep po Blaževini pa ni

zamrl, še povečal se je. Pridružilo pa se mu je še sovraštvo.

Nekega dne so našli v hlevu Lisko, najlepšo in najboljšo kravo mlekarico mrtvo. Živinozdravnik je pri raztelesenju ugotovil, da je poginila zaradi notranje izkrvavitve iz poškodovane vranice. Poškodba pa je bila povzročena z udarcem: morebiti je padla na paši ali pa jo je pobodla druga goved.

Komaj nekaj tednov za tem je hudo zbolel Martinov in Mihov najljubši konj — desni vranec, iz katerega je začelo kar liti in nobeno zdravilo ni pomagalo; konj je poginil. Vsi Blaževi so s solznimi očmi gledali ljubljeno mrtvo žival. Tone pa je robantil nad Mihom in se znašal celo nad Pepo, češ da nista dovolj pazila pri pokladanju krme in vode.

Konja in krave niso mogli pogrešati in treba ju je bilo nadomestiti. Že nekaj let zaporedoma pa so bile slabe letine. Tudi pri Blaževih je primanjkovalo denarja. Marika je razmišljala, kje bi si izposodila. O tem se je posvetovala z Martinom vpricho hlapca Toneta. Le-ta, ki je vse svoje življenje varčeval, se je kar hitro odločil in ponudil gospodinji pomoč s posojilom. Martin, ki je mrzil Toneta, se je temu upiral, a na materino prigovarjanje je končno le pristal na Tonetovo ponudbo.

Odkar je obstajala Blaževa kmetija, je bilo to prvič, da so si izposodili. Po vasi je završalo. Marijo so zaradi nesreče, ki jo je zadela, v obraz pomilovali, za njenim hrbtom pa stikali glave in šepetali: »Rajniki Blaž je že vedel, čemu se je branil Martina. Fant sreče ni prinesel k hiši.«

Marike pa govornice niso iztirile. Število glav v hlevu se je spet popolnilo in življenje je — vsaj na videz — spet teklo naprej po starem.

(Se nadaljuje)

Foto M. Kemperl: Za oktober premajhen – ajdovček

Jože Janež

Sova v poljšji pasti

S tiho radostjo se spominjam mladostnih let, ko sem v snežniškem pogorju lovil polhe. Srce mi je prekipevalo od veselja, kadar so bile bukve polne žira. Spet bomo v jeseni lovili, dan za dnem, noč za nočjo nastavljali pasti. Pa kako se tudi človek ne bi tega veselil! Živelimo smo v veliki revščini, a žirovo leto je obetalo, da bo tja od septembra do novembra vsak dan meso na mizi, razen tega pa so šli tudi kožuščki teh srčkanih glodavcev dobro v denar. Bilo je jeseni 1936. Ti, moj prijatelj Grabnarjev France, si mi bil vzornik pri poljšjem lovu. Bil si starejši od mene in imel veliko izkušenj v tem lovu. Vedel si za vse bukve,

lesnike in smreke, pa za vse votline v drevesih, kjer je moč ujeti polha. Poznal si vse sledove malih košatorepcev, znal, kdaj je treba nastavljeni pasti višje ali nižje na drevesih. Če je bila vetrovna noč, se polhi, zlasti starejši, niso podajali v vrhove drevesa. A tam, kjer se je zlovešče oglašala sova, je bilo živalic sicer dovolj, toda bile so preplašene in niso rade pokukale v past.

S Francetom sva tisto jesen lovila, da je bilo veselje. Razdelila sva si gozdne površine in se potem, ko sva vse pasti obesila na bukve, spet sešla, da bi se oba skupaj zgodaj zjutraj ponovno napotila v gozd. Tokrat je bilo pač najlepše

opravilo: pobirati pasti, ki so se mnoge šibile s kožuščkarji. Najradostnejši trenutek za polharja je brez dvoma tisti, ko že od daleč uzre polno past in v njej tolstega polha, z dolgim in košatim repom. Preden ga spravi v malho, ga dolgo časa gladi in boža, tehta v roki in si zadovoljno žvižga pesmico. Vi lovci iz Babnega polja in Prezida dobro poznate tako imenovano Petrovo klet, ali kakor smo pred vojno rekli Petrov »kjojderc«, ker je bil lastnik parcele pokojni Peter Troha.

To vam je zelo podolžna in prostrana kraška votlina, izredno dobro skrita. In ta votlina ti je, moj mlajši brat Milan, agilni lovec, bila zavetišče med nemško ofenzivo v jeseni 1943, ko si bil hudo ranjen.

Glejte, v neposredni bližini te jame je stala stara razvejana bu-

Foto P. Adamič

kev, poleg nje široka lesnika in še zraven košata smreka. Veje vseh treh dreves pa so bile kot skupaj zraščene. Na to bukvo sem vedno obešal po dve pasti, zakaj bila je idealna polharska stava. Redkokdaj se je namreč pripetilo, da v pasti ni bilo polha.

Tisto jesen pa v svojem »revirju« nisem imel prave sreče. Sova mi je podila polhe. Ko sem pobiral pasti, je komaj vsaka tretja, četrta držala. A tam, pri že omenjeni bukvi, sem skoraj sleherno jutro našel zaprto past, v njej pa okrvavljeno poljšjo glavo.

Vražja sova je tu večer za večerom imela gostije...

Bil je sončen oktobrski dan, ko sva z Grabnarjevim Francetom optalala vreči, polni pasti. Sklenila sva, da bova prenočila v gozdu. Še lepša od dneva se mi je zdela noč. Jasna, mirna jesenska noč in mesečina se je razlivala nad gozdom. Zakurila sva in prisluhnila cviljenju sto in sto polhom. Kar gomazelo je po drevesih. Z njih višin pa so padale žirove lupine. Od daleč pa je prihajalo zamolklo skovikanje nočne ptice, sovražnice polhov. Opajala sva se nad lepoto bajne jesenske noči. Kako lepo je biti ponoči pri ognju in poslušati šepetanje dreves ter pozabiti na vse skrbi trdega življenja. Zdelo se nama je, ko da sva del nepokvarjene narave. France je bil mehkočuten in ob takih priložnostih se je rad raznežil. »Pravijo, da je sova znanilka nesreče,« je rekel in dal suhljad na ogenj. Plamen je spet veselo zaplapolal. Moj prijatelj pa je kdove kaj pre-mišljeval in postajal otožen, kakor da bi slutil, da ga bo čez nekaj

mesecev zadela nesreča in bo skoraj leto dni privezan na bolniško posteljo. Minevale so nočne ure in samo dvakrat sva šla pogledat pasti. Hladno je postajalo in polagoma se je pričelo daniti. Polhi, sove, netopirji in vsi drugi gozdni ponočnjaki so se odpravili v svoja skrivališča. Samo ena sova, uharica, je bila za to prikrajšana... France si je mel roke. Blizu trideset polhov je uplenil. Potem sva šla gledat, koliko mojih pasti je polnih. Tudi pri meni ni bilo slabo. Le zadnja past mi je še ostala, pri tisti bukvi blizu votline, kamor se je hodila gostit sova. A kaj je danes tam?

Nekaj plahuta, plahuta in plahuta in ne more zleteti.

Glejte, nudil se nama je nepozaben prizor, kakršnega niti poprej niti poslej nisem nikdar več doživel. Sova se je ujela v poljšjo past.

Kako, bo kdo porekel. Saj je past majhna, sova pa velika krilata žival. Da, prav tu pri tem drevesu se je bila naučila na slastne zalogaje. Vsak večer je požrla polha, samo glave ni mogla, ker je le-ta zdrknila na dno in past se je zaprla. A to noč je bila sova neprevidna. Ne znam si razložiti, kaj je delala, da je vtaknila nogo v past, ki se je sprožila in jo pri-

jela za nogo. Zaman so bili vsi njeni napori, da bi se osvobodila, zaman tudi, da bi s pastjo vred odletela, ker je bila past krepko nasajena na težko in dolgo palico. Oba sva bila vznemirjena in dolgo sva opazovala ujeto sovo na drevesu. Z največjo previdnostjo sem past s sovo potegnil z bukve...

* * *

Spomini na moj poljšji lov nikoli ne bodo zbledeli. A mojega zvestega lovskega tovariša Franceta ni več. Preživel je taborišče smrti Rab, se hrabro bojeval kot partizanski borec in skoraj dvajset let bo že, ko je odšel v večna lovišča. Nad njegovo gomilo se čestokrat sklanja žena Ankica in dva sinova. A France ni mrtev, ker mrtvih pravzaprav ni. Prijatelj iz mladostnih let, izredno trnova ti je bila življenjska pot. Jaz grem pa velikokrat v duhu s teboj k tisti moji bukvi, kjer skupaj gledava ujeto sovo, uharico. Vse to se je res zgodilo, a ponovilo se ne bo več. Novo življenje, blaginja novega časa je tu. A brez preteklosti bi ne bilo sedanjosti. V gozdu, tam na Milanovem vrhu je partizanska grobnica. Preberimo napis: Svi putevi su sada otvoreni — mrtvacu nema — i život caruje.

Foto P. Adamič: Jesenski motiv iz Prekmurja

Po lovskem svetu

Lowiec Polski – 70 let

Pred 70 leti je naravoslovec Jan Sztolcman ustanovil »Poljskega lovca« in v prvi številki postavil program, ki po 70 letih še danes velja za to glasilo. Leta 1899 je naklada dosegla 1500 izvodov, leta 1914 pa 5000. Po osvoboditvi je prva številka izšla šele 1. januarja 1924 kot organ Centralne zveze Poljskih lovskih družin. Na čelo redakcije je znova stopil Jan Sztolcman. Leta 1925 se je Lowiec Polski združil z »Lovskim pogledom« in »Poljskim lovstvom« v glasilo Lowiec, ki ga je skupaj s Sztolcmanom urejeval književnik Julian Ejsmond. Po smrti Sztolcmana se je redakcijski krog razširil s številnimi kulturniki. V 20 letih med vojnama se je list uveljavil z izrednimi članki strokovne in znanstvene vsebine ter je pogosto spreminjal obliko in časovni razmik izhajanja. V tem obdobju so ga krasile predvsem slike Puchalskega*, Korsaka, Chomentow-

ske in dr. Leta 1945 se glasilo znova pojavi kot »Informativni bilten — Lowiec Polski«, z naklado 300 izvodov, v redakciji Jozefa Gieysztora. Leta 1946 že izide v 3000 izvodih, ki do konca leta kot dvomesečnik doseže 10 000 naklade. S 1. januarjem 1948 postane mesečnik, ki do leta 1968 doseže naklado 47 000 izvodov. Od leta 1958 do 1968 Lowiec Polski izhaja kot štirinajstnevnik. Zadnjih 10 let vodi redakcijo Jozef J. Szczepkowski. Leta 1963 je država omejila porabo papirja in je zato vsaka druga številka izšla v polovičnem obsegu. S 1. januarjem 1969 pa se je začelo za glasilo novo obdobje in je Lowiec Polski v večbarvnem tisku odprt za vse, ki žele spregovoriti na znanstvenem, strokovnem in leposlovnem lovskem polju.

*Po Albinu Krynskem,
Lowiec Polski, št. 7/9
J. Groo-Kozak*

Po članku Widzimira Grusa, Lowiec Polski, št. 6/1969

Divji petelin v gdanskih gozdovih

V zadnjih nekaj letih se je stalež divjega petelina v Srednji Evropi tako občutno zmanjšal, da lahko pride do popolne iztrebitve te vrste. Seveda se s podobnim stanjem srečujemo tudi na Poljskem, zato se je bilo treba lotiti raziskav, ki naj bi ugotovile vzroke, zakaj stalež divjih petelinov pada, pa tudi vzroke razlik v staležu petelina po vsej deželi.

* Nekaj fotografij Puchalskega je bilo pred nedavnim objavljenih tudi v našem »Lovcu«, avtor pa je že tudi osebno obiskal naše uredništvo.

S takšnimi raziskavami, ki so trajale dve leti (1967 in 1968), je začela Katedra za lovsko gospodarstvo višje agronomske šole v Poznanju, pod vodstvom prof. dr. Wiesława Szczerbinskega. Na terenu Choczewa so se petelini do leta 1956 pojavljali aprila in maja na peščenih primorskih terenih (od 200 do 2000 m od obale) v sto let starih iglastih gozdovih. Od leta 1956 se je stalež petelinov občutno zmanjšal, povečalo pa se je število lisic in kuncev. Leta 1968 so na istem terenu ugotovili samo 1 petelina in 1 kuro. Povprečno na

leto odstrelijo enega do dva petelina, kar pa ne vpliva na število petelinov na terenu. Pač pa povsod tam, kjer gozdove sekajo, število upada; petelini se selijo na sosednje terene, ali pa sploh te terene za stalno zapuščajo.

Iz pragozdov okoli Pucka in Wejherowa so v letih 1947—1952 pridobivali okrog 21 000 m³ lesa letno. Danes ga pridobivajo trikrat več. Razen tega skoraj povsod izsušujejo močvirja; velik vzrok za upadanje števila petelinov je tudi nemir v gozdovih, ki ga povzročajo ljudje, strastni nabiralci gob in jagod. V takšnih razmerah je usoda petelinov pravzaprav že zapечатena.

Na področju Mirachowa sta dva rezervata, določena za zaščito petelinov. V enem od rezervatov, Staniszewskie Blota, je bilo do l. 1957 skoraj 40 kur, tam so se tudi izlegali kebčki. V trenutku, ko so obnovili staro mrežo melioracijskih jarkov s konca XIX. stoletja, petelini niso več peli.

Takih in podobnih primerov je veliko. Skoraj vsako gozdno področje je prizadeto in izgublja peteline. Lahko torej rečemo:

1. Petelina ni več na terenu Chylonia, Kamien, Gniewowo, Kartuzy in Bozepole.

2. V zadnjih nekaj letih se je njegovo število občutno zmanjšalo na terenih Choczewo, Darzłubie, Wejherowo, Lebork in Mirachowo — verjetno se bo petelin od tod popolnoma umaknil.

3. Stalež upada na gdanskem področju in petelini se selijo z vzhoda na zahod. Pripomnil bi še, da petelin sodi med tiste redke vrste, pri katerih ni mogoče uporabiti Bergmanovega načela, ki pravi, da je vrsta, kolikor dalje sega na vzhod in sever, toliko težja, in narobe. Prav na jugu Poljske petelini tehtajo čez 5 kg, na severu ca. 5 kg, blizu Rige — 4,2 kg, na Švedskem le še 3,6 kg.

Razlogi za upadanje staleža petelinov so:

— v gospodarjenju z gozdovi, ko sekajo gozdove v nasprotju s predpisi ministrstva za gozdarstvo iz l. 1957, ki določajo zaščito petelina; — v melioracijah, ko izsušujejo močvirja.

Če želimo obdržati petelina v njegovih dosedanjih staniščih, je treba:

1. natanko ugotoviti kraje petelinjih rastišč,
2. natanko ugotoviti kraje gnezdenja,
3. v takih krajih preprečiti izkoriščanje gozdov,

4. omejiti turistične pohode kakor tudi dejavnost vseh, ki uničujejo gozdno podrast,

5. preprečiti melioracije,

6. v času rasti in valjenja zagotoviti petelinu popoln mir in

7. med letom primerno zatirati roparice.

Takšne odredbe z odločbo ministrstva že veljajo od leta 1957, vendar kaže, da so vsi na te odredbe že pozabili in je čas, da se v praksi obnove.

J. Groo-Kozak

Po članku Rimantasa Budrysa, *Lowiec Polski*, št. 1/1969

Losi v Litvi

Omenjeni članek ne obravnava bogate znanstvene problematike z ozirom na biologijo in ekologijo losov v Litvi, pač pa seznanja bralca, kako se je v zadnjih tridesetih letih oblikoval stalež losov, kakšen je lov nanje in koliko jih uplenijo. Stvar je zanimiva tudi zato, ker na obmejnih terenih losi prehajajo na poljsko stran in obratno.

Znani ruski biolog prof. A. Bannikov je nekoč zapisal, da v lovskem gospodarstvu Sovjetske zveze prevladujejo losi, divji prašiči in srnjad, ker trg dobiva z njimi čez 95% divjačine. Podoben pomen v lovskem gospodarstvu ima los v Litvi. In vendar so še pred kratkim litovski lovci lahko samo sanjali o lovu na to prekrasno divjad.

Leta 1939 je bilo v Litvi 333 losov. Streljati so jih smeli le v izrednih primerih in v zelo omejenem številu. Vojna in fašistična okupacija je lovsko gospodarstvo Litve uničila. Tako so leta 1948 našli samo še 91 losov. Vendar so z velikim finančnim naporom do leta 1950

dosegli stalež 154 losov, leta 1962 — 2100 in leta 1967 — 4700 losov. Leta 1968 so našli 5600 losov, tako da je na 3 lovce prišel 1 los. Zato so v lovni sezoni 1962/63 preklicali zaščito losa. Zdaj v Litvi ni področja, kjer losa ne bi bilo. Celo tam, kjer je zgolj 4% gozdov, so se naselili.

Sodijo, da so litovski losi križanci nekaj različnih zvrsti, ki imajo vsaka posebne dedne lastnosti. Nekaj losov je na gozdnem področju Suwajnszkiai, kjer na 1000 ha gozda pride 10 losov. Pred vojno so losi živeli v nekaj skupinah, sedaj so povsod kot naseljena divjad.

Na splošno lahko trdimo, da je največ losov v jelovih gozdovih, manj v mešanih, najmanj pa v smrekovih.

Lovna sezona se začne 1. oktobra in se končuje s 1. januarjem. Los pravzaprav ni plašna žival. Zdrži bližino celo do 100 m. Je trdoživ in celo z zadetkom v pleče se lahko umika še več sto metrov. Oktobra lovijo losa s preže, na čakanje, na zalaz ali z voza. Novembra in decembra prirejajo nanj pogone.

Losovo meso je last lovske zveze, ki ga prodaja ali za notranji trg ali za izvoz. Lovec dobi trofejo in toliko odškodnine, kolikor znaša vrednost losove kože. Stroške lova krije lovska zveza iz denarja, ki ga pridobi s prodajo divjačine.

V sezoni 1962/63 je padlo 18 živali, v naslednji sezoni — 101 (67 jelenov in 34 košut), v letu 1967/68 — 434 živali (260 jelenov in 174 košut). Lani so uplenili dva rekordna losa, ki sta neiztrebljena tehtala po 530 kg.

Glede rogovja prevladuje v Litvi tip vilarja, čeprav so tudi jeleni s prekrasnimi lopatami. Vse kaže, da je število losov tako naraslo, da je že prekoračilo optimalne zmogljivosti lovišč. Zato se pojavljajo tudi jeleni s slabim, zakrnelim rogovjem. Da bi v bodoče to preprečili, je treba zmanjšati stalež, zlasti košut in telet, ohraniti pa zrele plemenjake-lopatarje.

J. Groo-Kozak

Lovski oprtnik

Cianovodik — v premislek

V 4. številki Lovca 1969 se tovariš Ličer zavzema za uporabo cianovodika pri pokončevanju lisic, pred njim in za njim pa so že tudi nekateri drugi dopisniki zagovarjali strupljenje na tak ali drugačen način. V poročilu s seje upravnega odbora LZS, Lovca št. 4/69, stoji, da je na nek način treba rešiti vprašanje cianovodikovih ampul. Zato se ponovno oglašam, četudi sem že v članku, objavljenem v Lovcu št. 7/67, podprl izvajanja Valentina Močnika v Lovcu št. 12/67. V svojem članku sem navedel tudi Alojza Volca, ki je leta 1937 objavil v Lovcu narodopisno študijo o lisici in napisal tudi sledeče: »Ko bi lisica po naših hribih ne uničevala miši, bi miši uničile vse gozdno semeje itd.« Tako v Lovcu leta 1937. Časopis Delo je avgusta 1968 pod debelo tiskanim naslovom »Mišja ofenziva se širi« poročal: »Mišja ofenziva po Bosni se širi. Očividci, ki so se vrnili v Sarajevo iz ogroženih vasi pri Kalinoviku, pripovedujejo, da miši ne uničujejo samo pšenice in ječmena, temveč napadajo tudi sadje, repo, krompir, čebulo, skratka vse, na kar naletijo. Po najnovejših poročilih so se miši pojavile tudi v vaseh občine Hadžići in celo v Ilidži, vendar je njihovo število tukaj manjše kot v občini Kalinovik, kjer je neposredno ogroženih 200 družin s 1000 člani. Strokovnjaki republiškega sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo menijo, da je, kot kaže, osnovni razlog tega pojava povsem biološke narave. V naravi je bila porušena harmonija, pravijo strokovnjaki in to dokazujejo z dej-

stvom, da so iztrebljene lisice in kune — krvne sovražnice miši. Tako so se miši strahovito razmnožile...«

Mislím, da je komentar nepotreben, pripomniti pa moram, da je uporaba cianovodika v BiH dovoljena. V LD Tribuša, kjer so svoj čas zelo nastavljali cianovodikove kapsule, se k sreči ni pripetila nobena nezgoda. Nimam na voljo statistike o nesrečoh s cianovodikom, spominjam pa se, da so v okolici Litije grabili listje in izpod grabelj se je prikotila svetla ampulica, ki jo je dečkova roka ponesla v usta in na mah je ugasnilo mlado življenje. V bližini Leskovca, na Topolu, so pred leti omahnile tri žrtve tega »lovskega« pripomočka. Zagovorniki nastavljanja ampul trdijo, da v rokah vestnega in veččega lovca ne predstavljajo nobene nevarnosti. Pred kratkim pa smo v dnevnem časopisju brali žalostno vest iz Celja, kjer je deček prinesel v šolo cianovodikovo ampulo ter jo izročil neki učenci, ki jo je izročila drugemu dečku. Nobena zdravniška pomoč ni mogla obuditi dečka v življenje! Dečkov oče, ki je preskrbel cianovodik, je lovec in je nekoč to sredstvo uporabljal. Da je vesten, sklepam iz tega, da je zadevo takoj po tragičnem dogodku sam pojasnil. Bil je prepričan, da je po prepovedi uporabljana cianovodika uničil vso zalogo ampul, a nesreča nikdar ne počiva.

Tovariš Ličer meni, da je cianovodikova ampula najmodernejšo orožje. Ko sem prelistaval najnovejše kataloge svetovno znanih tvrdk, ki skrbijo za res moderno opremo sodobnega lovca, sem našel vsemogoče, le o strupu ničesar. Po mojem mnenju so moderna

sredstva, ki jih uporabljamo pri gojitvi npr. najnovejši inkubatorji, izpusti, napajališča, pri gojitvi srnjadi in gamsov pa gojitveni odstrel, skrb za pravilno spolno razmerje, pomoč v zimi itd. Sem član LD Krško, ki v povezavi s svojo lovsko zvezo na sodoben način vzreja na tisoče jerebic, kajti razni strupi, ki jih morajo uporabljati v kmetijstvu, so v prosti naravi zavrlí razvoj te privlačne perjadi.

Kako držati lisico na kratko, je bilo v Lovcu že večkrat opisano, zato tega ne bom ponavljal. Zaključujem te vrstice v nadi, da bodo o tem vprašanju spregovorili in odločali lovski strokovnjaki, zlasti naši biologi, kinologi in pravniki ter končno še mladi lovci, ki si želijo čimveč športnega udejstvovanja, to je lova s puško, psom ali s primernimi pastmi.

L. Riedl

Svizci v Zg. Savinjski dolini

Lovska zveza Celje je poleg naselitve muflonov v svojem 7-letnem gojitvenem

načrtu planirala tudi naselitev svizcev. Za to divjad je predvideno območje Raduhe, Komna, Smrekovca, Mozirskih planin in Menine ali Lepenatke. Letos je dospela prva pošiljka te zanimive gorske divjadi. V celoti je predviden izpust 80 svizcev; v prvi pošiljki jih je bilo 23.

Za prvi izpust je bil izbran predel Komna, ki se zdi zaradi odmaknjenosti in miru najprimernejši. Na tem območju tudi ne pasejo živine.

Pred izpustom so bili izkopani primerni rovi, ki nudijo živalim takoj kritje in varnost. Seveda pa so si svizci pozneje tudi sami izkopali rove. Imeli so čas, da so se preko poletja in jeseni aklimatizirali. Pred zimo si bodo izkopali zimske rove in se oskrbeli s hrano. Prav zaradi tega je LZ Celje vztrajala, da prejme svizce najkasneje do 15. 7., ker bi bil izpust v kasnejši dobi neprimeren zaradi kratke jeseni v planinah.

Četudi je vsako naseljevanje novih vrst divjadi tvegano, upamo, da bo naselitev svizcev uspela. Predviden je precej številen izpust, lovišča pa nudijo po naših ocenah optimalne živ-

Prenos svizcev — še dve uri do Komna

Svizec pri izpustu v rov

ljenjske pogoje tej zanimivi divjadi.

Ko bo čez leta rezek žvižg oprezujočega svizca zdramil iz zamišljenosti osamljenega planinca in ko bo lovec z užitek opazoval norčije in igre mladih svizcev, si bomo svesti, da so lovišča Zg. Savinjske doline še bogatejša in zanimivejša.

S. Kovač

Lovci in divji lovci

Severni del Slovenije — Pomurje je daleč naokrog znano kot zelo bogato z različnimi vrstami divjadi. Sleherno leto v Pomurje prihaja več lovcev iz tujine, predvsem iz Italije, ki lovskim družinam prinašajo za uplenjeno divjad devize za napredek lovstva. Lovske družine Petišovci, Lendava in Dobrovnik imajo zelo ugodne pogoje za fazane, zajce in srnjad. Lovci teh družin so ponosni na svoja lovišča in na stalež divjadi. Ponosni so

bili tudi divji lovci, ki so več let neusmiljeno ropali po loviščih, ne glede na lovopust. Člani teh družin so si prizadevali, da bi zatrli divji lov in zaščitili divjad, vendar je bil uspeh skromen. Toda, star pregovor pravi, da je vsaka hrushka enkrat zrela in pade. Tako so »padli« tudi divji lovci iz Dolge vasi, Mostja in Dobrovnika.

Postaji milice Lendava z oddelkom milice Dobrovnik in delavci UJV Murska Sobotna je uspelo letos izslediti več divjih lovcev, ki so nekaj let uporabljali vse mogoče priprave za nezakonit lov. Med najaktivnejše divje lovce lahko štejemo Franca Trajberja, Štefana Vuka, Franca Fehera iz Dolge vasi in Ludvika Genca iz Mostja. Poleg teh so bili še Jože Herman, Štefan Toth in Mirko Gazdak iz Dolge vasi. Slednja dva sta bila po tragičnem obračunu med divjimi lovci ubita v Dolgi vasi. Priložena slika kaže zaplenjeno orožje, strelivo, zanke, rogovje in srnjakovo kožo.

Način delovanja divjih lovcev: Franc Trajber je sicer ključavničar in redno zaposlen. Imel je osebni avtomobil, ki mu je služil tudi za divji lov. Bil je že leta 1968 kaznovan od občinskega sodišča v Lendavi s 400 din zaradi divjega lova. Razen tega je moral LD Petišovci povrniti 1050 din škode za ukradeno divjad. Imel je prijatelja iz Amerike, ki je bil na dopustu in je bival v Dolgi vasi. Hodila sta v Avstrijo in ilegalno prinesla domov flobert za lov. Trajber je imel še zračno puško, katere cev je povrtal na 6 mm za flobertove naboje. Leta 1968 ni hotel izročiti orožja, češ da ga je prijatelj vzel s seboj v Ameriko. Letos januarja je našel novega prijatelja Štefana Vuka, s katerim sta po končani lovni sezoni začela z divjim lovom. Trajbar je vozil avtomobil po lovišču LD Petišovci in Lendava; ob večerih in jutrih sta skozi avtomobilsko okno streljala. Voznik je med strelom dal navadno

več plina, da je ropot utišal pok. Z žarometi sta v temi osvetlila in zaslepila zajce, da sta jih lahko streljala s flobertovko. Občinsko sodišče je oba kaznovalo z zaporom in jima odvzelo orožje. LD Lendava pa morata plačati odškodnino za 10 fazanov.

Franca Feher je lovil sam in ker je njegova hiša neposredno ob njivah v Dolgi vasi, je lahko streljal kar z dvorišča. Seveda je hodil tudi po lovišču. Pri njem so našli puško kal. 16 × 16, večjo množino nabojev in ves pribor za basanje nabojev, flobert kal. 9 mm z več naboji in svežo zajčjo kožo, čeprav je bila hišna preiskava v maju letos.

Ludvik Genc, premožen kmet iz Mostja, je imel risanico in šibrenico ter mnogo nabojev in streliva. Z vprego je hodil v gozd in puško imel skrito na vozu. Večkrat je bil zasačen, ko se je vračal iz gozda, na vozu pa je imel toliko naloženega, da je lahko skrill puško in pen.

Trije mladoletniki: Jože Herman, Štefan Toth in Mirko Hazdak so hodili največkrat skupaj na divji lov v Črni log, to je gozd med Dolgo vasjo in Mostjem-Banuto. Bili so nevarni, saj so streljali tudi na lovce. Lovci LD Lendava so občutili njihovo drznost. Široka voda ali močvirje jim ni bila nikaka prepreka. Če so bili v zagati, so vrgli orožje v vodo in ga pozneje poiskali, svoj umik pa krili s strelji proti lovcem.

Milica v Dobrovniku je letos zaplenila tudi bokarico, ki sta jo Ludvik Nagy in Štefan Balazič pretihotapila iz Avstrije. Odškodninski zahtevek preko sodišča je znašal 3000 din.

Posledice divjega lova v Dolgi vasi in Mostju so bile dramatične. Obračun med divjimi lovci zaradi medsebojnih tatvin orožja je terjal dvojni uboj s puško. Vaščani so sicer vedeli za divje lovce in jih večkrat videli, vendar jih niso hoteli izdati. Posebno grajo zaslužijo tisti lovci, ki na svoj orožni list kupujejo municijo in tako omogočajo nezakonit lov. Trgovska podjetja pa v nekih primerih prodajajo strelivo posameznikom brez orožnega lista, kar je tudi podpora divjemu lovu. Zato bomo morali lovci na vse to bolj paziti in pomagati pristojnim organom pri zatiranju divjega lova.

Tone Slavinec,
LD Petišovci

Mufloni v Kriški gori pri Trziču

Članek »Naseljevanje muflonov v Sloveniji«, Lovec št. 11 (februar) 1968, str. 325, ne omenja kolonije v Kriški gori. Zato naj jo opi-

Muflon, uplenjen v Kriški gori

šem. Kriška gora (1587 m) je greben vzhodno od Trziča proti Tolstemu vrhu (1715 m), ki se drži Storžiča. Sredi gore je vasica Gozd, ki je bila med vojno požgana, zdaj pa je pravi raj za nas lovce LD Udenboršt. V okolici so smrekovi gozdovi z manjšimi posekami, nad njimi pa razsežne travnate planje sežejo prav do vrha grebena. Na zahodnem skalnatem pobočju nad Trzičem je veliko pogorišče, zaraslo z grmovjem gorskega jesena, črnega gabra in hrasta ter bujnim vresjem po apnenčastih skalah, ki so do mala vso zimo kopne. Na severni strani so stari gozdovi, skalni grebeni pa so porasli z macesni. Na vznožju je lepa dolina Loma vse do Podstoržiča nad Jezerskim. Kot gozdar dosti zahajam v te predele in sem v Kriški gori že leta 1964 opazil močnega ovna. Kasneje sem od tamkajšnjih kmetov večkrat slišal o »nekakšnih čudnih ovcah«, ki da se pasejo tam okoli. Ugotovil sem, da se mufloni najraje zadržujejo v grmišču na omenjenem pogorišču. Lovci smo sklepali, da

so ovni prišli iz Kokre pri Jezerskem, ovca z mladičem pa iz smeri Brdo pri Kranju. Leta 1966 smo ob pogorišču postavili prvo krmišče in jeli bolj opazovati kolonijo. Tako smo spomladi 1967 ugotovili 7 živali, 5 ovnov in ovco z mladičem. V jeseni so se pojavljali vedno niže, že ob naseljih Pristava, Križe in Vetrno ter so jemali hrano kar pri hišah ob gozdu. Prihajali pa so tudi med domače ovce v vasi Gozd. Po temeljitem opazovanju smo ugotovili, da je v tropu en oven star okoli 10 let, dva 6—8 let, dva po 2 leti, 8—10-letna ovca in enoleten mladič, torej 7 živali. Ker je bilo ovnov preveč, smo sklenili, da naj najstarejšega ovna odstrelimo lovski gost, za izkupiček pa si nabavimo 2—3 ovce. Mufloni so se poleti 1968 držali v višjih legah, ovni zase, ovce zase, v jeseni pa se je kolonija združila in jela obiskovati začasna krmišča. Stari oven je bil vedno ob tropu blizu vasi Križe, kjer ga je 16. dec. 1968 uplenil gost iz Italije. Oven je iztrebljen tehtal 24 kg, polža

sta bila dolga po 74 cm, obseg roga 25 cm, starost 16 let (?).

V januarju 1969 se je koloniji pridružila starejša ovca, verjetno z Dobrče, iz lovišča LD Kovor. V aprilu sem opazil močno breje ovce, ovni pa so se tedaj pomaknili v višje predele. V maju, ko je padlo nekaj snega, sem opazil, da ena ovca vodi dva mladiča, druga enega. Naša kolonija šteje sedaj 12 živali. Če dobimo še obljubljeni tri ovce, bo kolonija štela še letos 15 živali. Ker menimo, da je ta del lovišča LD Udenboršt primeren za gojitev muflonov, bomo postavili večje stalno krmišče, kjer bomo to divjad tudi laže opazovali. Preteklo zimo so mufloni dobro prestali in ovce so zgodaj povrgle. Za nadaljnjo gojitev kolonije pa bo treba, da nam dajo ustrezna navodila strokovnjaki.

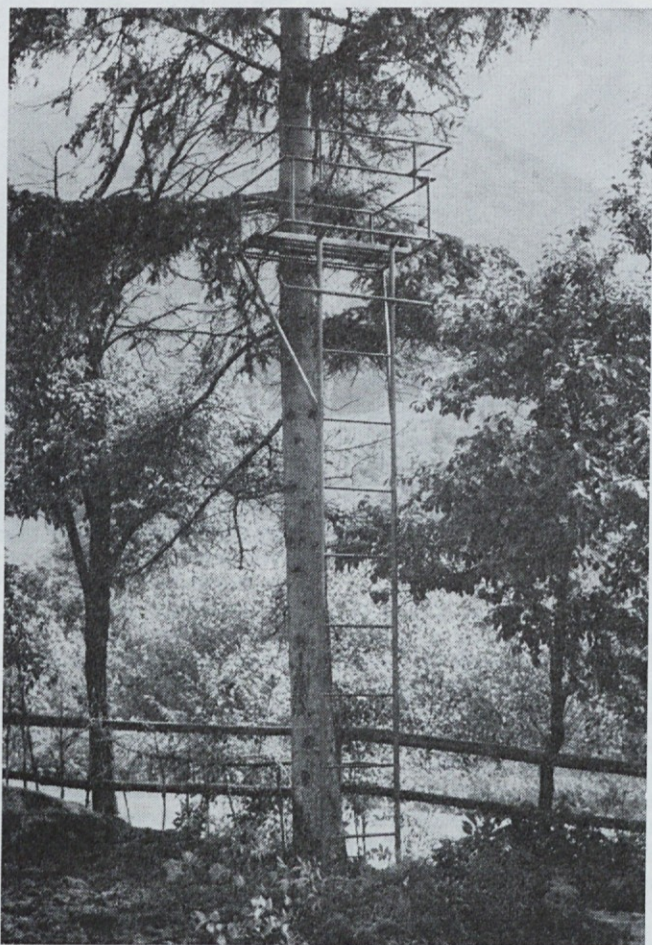
Jože Vester

Visoke preže

Medtem ko so bile pred leti visoke preže v mnogih loviščih nepoznane lovne naprave, najdemo danes verjetno le malo lovišč, kjer visokih prež nimajo.

Seveda so preže različno grajene. Od enostavne lestve in deske v rogovihi, pa skoraj do vikend hišice na stebrih. Mnogo lovcev je spoznalo prednost visoke preže in jim je pri lovu ter opazovanju divjadi nepogrešljiva. V nižinskih loviščih pa je za lovsko pravično, predvsem pa za varno izvajanje lova na srnjad visoka preža dejansko nepogrešljiva.

Lesene visoke preže imajo to pomanjkljivost, da hitro propadejo, trohniijo in zahtevajo stalno vzdrževanje,

Dvosedežna visoka preža, izdelek A. Kovačiča iz Poljčan

če nočemo, da so življenjsko nevarne. Izpostavljene so tudi uničevanju po različnih zlikovcih. Dovolj je, da nam izbijejo dva, tri kline iz lestve, pa je preža že neuporabna.

V tujini so pred leti pričeli izdelovati železne in aluminijaste visoke preže, ki se jih lovci radi poslužujejo, saj so praktične in lahke. Takšna preža ima to prednost, da jo lahko po želji prestavljaš, kar je predvsem važno tam, kjer se stalno menjajo poljske kulture, pa tudi v gozdnih revirjih, kjer se poseke hitro zarastejo. Proti zlikov-

cem zavarujemo takšno visoko prežo tako, da jo priklenemo k drevesu, h kateremu je prislonjena. Proti poškodbam je varna in trajna, saj je zaščitena proti rji in pobarvana z zeleno ali rjavo barvo (po želji). Ogrodje preže, ki je okoli sedeža, je možno preplesti z vejami tako, da je lovec zakrit. Preža je tako lahka, da jo postavi ali prestavi ena sama oseba.

Lične in praktične visoke preže za dve osebi iz jeklenih oziroma železnih cevi lahko nabavite tudi pri nas. Izdeluje jih Anton Ko-

vačič, Sp. Poljčane 35, p. Poljčane. Cena je 380 din fco žel. postaja Poljčane.

S. K.

Prvi plen na skupnem lovu

Pred letom dni, ko sem dopolnil 18 let in sem dobil pravico za nošenje orožja, sem se prvič z lastno puško udeležil lova naše lovske družine na malo divjad. Čeprav enocevka, namenu mladega lovca le dobro služi. Hladno jutro je bilo, ko sem odrinil od doma. Avtobus sem komaj še ujel za rep, da sem mogel po kratki vožnji prestopiti na drug avtobus, ki vozi ob lovišču. V njem je bilo že nekaj lovcev, ki so se živahno pogovarjali do izstopne postaje. Tam so nas čakali lovci, ki so se pripeljali s svojimi vozili in so imeli s seboj tudi pse. Lovovodja nas je porazdelil, na eno stran gonjače, na drugo strelce, med katerimi sem bil tudi jaz. Izžrebali smo številke stojišč in vsaka skupina je odšla s svojim vodičem. V svoji skupini sem imel predzadnje stojišče. Stojišče je bilo na majhni jasi ob hrastovem in bukovem gozdu. Presodil sem, da je mesto kar ugodno. Izbral sem si primerno zaklonišče, potegnil malo kačje slinice in obmiroval. Čakajoč v hladnem snegu, sem se zgubil v mislih, dokler me ni zdrnil lovski rog, ki je naznanil začetek pogona. Postal sem pozornejši. Skrbno sem pregledoval okolico, da bi se mi med stojišči ne izmuznil dolgouhec ali zvitorepka. Pogled mi je obstal na sosednjem lovcu, ki je po moji presoji trdno spal. Glasovi gonjačev so se bližali in mislil sem, kako bi

prebudil »sanjača«. Zaslišim oster lajež in opazim, da istrijanka Beba goni zajca. Nekaj časa sta drla proti meni, potem sta ostro zavila proti spečemu sosedu, ki se ni prebudil, ko je zajec tekel le nekaj metrov mimo njega. Ko je Beba pribevskala do njega, je s tako hitrostjo zgrabil puško kakor kavboj v kriminalki. Za las je manjkalo, da ni streljal na Bebo. Ob tem prizoru začujem drug pasji glas: gonil je istrijanec Cigo. Jel se je vrteti v krogu in sklepal sem, da je za divjadjo izgubil sled. Kmalu pa je utihnil in tedaj jo iz gozda primaha dolgouhec naravnost proti meni. Na kakih 30 metrov se ustavi in gleda nazaj v gozd. Izkoristil sem trenutek, dvignil puško in ko je naredil skok, je bil to njegov poslednji. Ta dan nisem več streljal, medtem ko so nekateri lovci dosti uplenili. Po končanem lovu smo položili lovino in ji po lovskem običaju izkazali poslednjo čast.

Ivan Krajnc,
LD Grmada, Celje

Namesto race dve lisici

Lepe mesečne noči v januarju letos sem čakal ob Dravi divje race. Kar zaslišim ropot za seboj in ko se ozrem, zagledam zvitorepko. Bliskovito pomerim in strel je uspel. Poberem plen in se napotim proti domu. Spotoma zaslišim kavkanje lisjaka in seveda ga začnem oponašati. Ni minilo pet minut in lisjak pridrvi k meni. Tako sem v 15 minutah imel dve lisici. S tem hočem opozoriti lovce, ki gredo na race, naj bodo pozorni tudi na zvitorepko.

Tonček Petrovič,
LD Zavrč

Vprašanja – odgovori

Zaščitene živali

Vprašanje:

Pravilnik o organizaciji lovsko-gojitvene čuvajske službe (Uradni list SRS, št. 22-122/66), 4. čl., določa, da mora lovski čuvaj posvečati pozornost tudi varstvu narave in prijaviti pristojnim organom tudi vsako uničevanje zavarovanih ne-lovnih živali.

Ker ne vem — kakor najbrž tudi ne mnogo drugih lovskih čuvajev in lovcev — katere živali v prosti naravi razen divjadi so tudi zaščitene in s katerim predpisom, prosim za odgovor.

J. Ž.

Odgovor:

Po odredbi o varstvu koristnih ptic in koristnih sesalcev (Ur. list SRS, št. 29/66), so zaščitene vse ptice, ki niso divjad — razen domačega in poljskega vrabca, velikega srakoperja, šoje, srake, sive in poljske vrane in krekovta ali lešnikarja. Po tej odredbi so zaščiteni tudi ti-le sesalci: krt, jež, rovka, netopir. Po odločbi o zavarovanju redke favne (Ur. list LRS, 29/51) so zaščiteni: želva sklednica (*Emys orbicularis*), vsi jamski členonožci in mehkužci, človeška ribica (*Proteus anguinus*), planinski kozliček

(žuželka-hrošč-Rosalia alpina), orjaški krešič (žuželka-hrošč, *Procerus gigas*), metulj apolon (*Parnasius apollo*).

Ta odločba je zaščitila kot prirodno znamenitost tudi postojno ali belorepca (*Haliaetus albicilla*), ki pa je sedaj zaščitena po lovskem zakonu. Kajti lovski zakon šteje sedaj k divjadi vse ujede, od katerih je orel belorepec povsem zaščiteno.

V besedilu te stare in še vedno veljavne odločbe med drugim stoji, da »so dolžni nadzirati izvajanje te odločbe vsi javni nadzorni organi, posebno pa gozdno in lovsko varstveno osebje«.

Po 25. členu zakona o gozdovih (Ur. list SRS, št. 30-309/65) so zaščitene tudi vse gozdne mravlje: »Razdiranje mravljišč in nabiranje mravljinčjih bub (jajčec) v gozdu je prepovedano. Za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ lahko izjemoma dovoli nabirati mravljinčje bube za znanstveno raziskovalne namene in prenašati mravljišča zaradi njihove kolonizacije.«

Ur.

POPRAVEK

V prejšnji številki se je v tem predelku, stran 187, vrnila neljuba napaka. Avtor knjige o jerebu ni Valentinčič, ampak Valentinčič, kar naj bralci popravijo.

Ur.

Tistikrat, ko sem pritekla iz hiše v toplo poletno jutro, je stal pred kočo lep italijanski avtomobil in koj sem vedela, da je ata odšel z gostom na lov. V trenutku, ko sem se mislila pognati po stopnicah proti hlevu, kjer je bila mama, sem zaslišala iz bližine močan pok. Obstala sem in se ozrla v smer strele. Tedaj je mama pomolila glavo skozi vrata in rekla: »Steci pogledat, kaj je!« Takoj sem zabredla v travo, da je rosa pršila pod nogama in so kapljice škropile meča in kratko krilce. Kmalu sem na jasi ob robu kotanje zagledala tujega lovca s puško na rami in fotoaparatom v rokah, obrnjene s hrbtom proti meni. Videla sem, da nekaj slika. V kotanji sem opazila ata in se pognala proti njemu. Tudi on mi je kazal hrbet. Ko sem se približala, sem opazila pred njim nekakšen živ klopčič, ki se je v smrtnih krčih premetaval. Obstaal sem kakor vkopana, in ko se je klopčič umiril, sem spoznala mlado lisico in komaj mesec starega srnjačka. Začudeno sem pogledala ata, potem živali in spet ata s puško, iz katere se je vrtničil še rahel dim. Najraje bi atu izrgala puško in jo vrgla proč, da bi je ne pobrala nobena roka več, saj je ubila nedolžno živalco in jo vzela materi.

V grlu se mi je naredila kepa, da me je dušilo in privrele so mi solze. Medtem me je ata začutil, se ozrl vame in me dolgo gledal. Grča v grlu se je zmanjšala in naglas sem zajokala. Na obrazu sem mu brala, da mu je hudo kakor meni in sem ga tiho vprašala, zakaj je ubil srnjačka. V tistem trenutku nisem mogla razumeti, zakaj ga je moral ubiti z lisico vred. Tedaj se je ata sklonil in živalci, ki sta se še vedno

skupaj držali, ločil vsaki sebi. Spoznala sem, da je bila lisica najbrž na prvem roparskem pohodu, ki pa ji ni uspel. Tuji lovec je skakal okrog naju sem in tja ter slikal od vseh strani. Potem je ata prijel živalci za zadnje noge in skupaj smo odšli proti koči. Ko nas je zagledala mama, je pritekla naproti, in ata je povedal:

»Ko pridem z gostom kakih sto metrov od koče, zaslišim vekanje in brž stečem na pomoč. Z roba kotanje opazim enkratni prizor. Komaj mesec starega srnjačka je davila mlada lisica, zraven pa je stara srna obupano grebla po lisici. Ko me je zagledala, je odskočila in potem v bližini poskakovala in plašno bavkala. Lisica je ležala na srnjačku in mu grizla goltanec, mladič pa je obupno klical mater. Nisem pomišljal in sem ustrelil, ker mi je bilo jasno, da bo srnjaček itak poginil, ker mu je glas že zamiral.« Mene je dogodek tako pretresel, da ves dan nisem bila za nobeno rabo in vsak čas so mi silile solze v oči. Ko sta ata in gost zopet odšla v gozd, sem se vrnila na kraj žalostnega dogodka. Tam sem prestrašila srno, ki je tožeče klicala. Znova sem zajokala in pomilovala ubogo srno-mater, ki je še dolgo zatem begala tam okrog in zaman klicala svojega otroka.

Olga Fajmut,
Legen

Mladi pišejo

Lisica in srnjaček

Takrat smo živeli v dobro obiskani lovski koči. Ata je vodil turiste iz Italije, Francije, Nemčije in celo iz An-

glije. Tudi domačih lovcev turistov ni bilo malo. Zato je imela mama dela od jutra do večera. Takrat sem bila komaj šestletno dekletce in nisem mogla kaj prida pomagati.

Lovska organizacija

Strelsko tekmovanje za prvenstvo Lovske zveze Slovenije in mednarodna strelska tekma

V juliju 1969 smo imeli v Ljubljani dve pomembni tekmi v streljanju na umetne golobe. Prva, 13. 7., je bila za prvenstvo Lovske zveze Slovenije. Ta tekma je pokazala, da se je strelstvo v lovskih družinah kakor tudi v zvezah poživilo in pritegnilo večje število lovcev k sodelovanju. Da bi bilo med lovci še večje zanimanje za ta šport, je strelska komisija uvedla strelske značke (bronasto, srebrno, zlato), ki so bile na letošnjem tekmovanju prvič podeljene.

V streljanju na umetne golobe je tekmovalo 12 ekip iz 11 zvez s 64 tekmovalci. Najboljši posamezniki so bili: 1. Rudi Rakuša, Ptuj — 48 (zadetkov od 50), 2. Bogdan Jež, Ljubljana — 47, 3. Jože Zadnikar, Ljubljana — 45, 4. Peter Dimic,

Ljubljana — 45, 5. Janez Šekoranja, Krško — 45, 6. Franc Rakuša, Ptuj — 45, 7. Geza Hodošček, Prekmurje — 42, 8. Slavko Jerenko, Ptuj — 42, 9. Franko Vinkeleto, Koper — 42, 10. Ivan Klasinc, Maribor — 41. Vrstni red od 3. do 6. mesta je odločilo šele drugo streljanje.

V ekipnem streljanju so prva tri mesta zasedle: 1. ZLD Ljubljana 177 (zadetkov od 200) — 88,5 %, 2. ZLD Ptuj, 174 — 87 %, 3. LZ Maribor 153 — 76,5 %.

V lovskem streljanju na tarčo srnjaka je tekmovalo 16 ekip iz 13 lovskih zvez s 95 tekmovalci. Prvih 10 posameznikov: 1. Peter Dimic, Ljubljana — 93 (od 100 možnih), 2. Sergej Černic, Ljubljana — 91, 3. Mirko Krulc, Maribor — 89, 4. Bogdan Jež, Ljubljana — 89, 5. Jože Zadnikar, Ljubljana — 88, 6. Vinko Lovrinc, Celje — 83, 7. Boris Planinc, Celje — 82, 8. Anton Kovačič, Ljubljana — 82, 9. Vlado Simončič, Kranj

— 82, 10. Franc Novak, Postojna — 82.

V ekipnem tekmovanju so zasedle prva tri mesta: 1. ZLD Ljubljana, 361 (od 400 možnih) — 90,25 %, 2. LZ Celje, 321 — 80,25 %, 3. LZ Postojna I, 305 — 76,25 %. V kombinaciji skupnega plasmana je bilo prvih 10 tekmovalcev: 1. Bogdan Jež, Ljubljana — 183, 2. Peter Dimic, Ljubljana — 183, 3. Jože Zadnikar, Ljubljana 178, 4. Sergej Černic, Ljubljana — 171, 5. Slavko Jerenko, Ptuj — 163, 6. Franc Rakuša, Ptuj — 161, 7. Geza Hodošček, Prekmurje — 161, 8. Rudi Rakuša, Ptuj — 157, 9. Ivan Klasinc, Maribor — 154, 10. Alojz Faganel, Postojna — 154.

V kombinaciji so bile prve tri ekipe: 1. ZLD Ljubljana, 715 — 89,37 %, 2. ZLD Ptuj, 627 — 78,37 %, 3. LZ Prekmurje, 568 — 71 %.

Za podelitev strelskih značk je bil pogoj, da strelec na umetne golobe doseže od 50 možnih zadetkov 42 za zlato značko, 35 za srebrno

in 30 za bronasto. V streljanju na tarčo srnjaka je bilo treba od 100 možnih krogov doseči: 80 za zlato značko, 70 za srebrno in 60 za bronasto.

V streljanju na umetne golobe je bilo podeljenih: 9 zlatih, 14 srebrnih in 11 bronastih značk, v streljanju na tarčo srnjaka pa 14 zlatih, 27 srebrnih in 27 bronastih.

Po podeljenih značkah vidimo, da so bili doseženi lepi uspehi. Želeti je, da bi se med lovci strelski šport, zlasti streljanje z risanico, čim bolj razvil in bi strelsko značko nosilo čim več lovcev, kar bi bilo jamstvo za čim manj zastreljene divjadi.

Za podeljevanje značk bo strelska komisija izdelala pravilnik in ga objavila v Lovcu.

Teden pozneje, 20. julija, je bila v Ljubljani mednarodna tekma v streljanju na umetne golobe. V okviru tega tekmovanja je bil tudi tradicionalni troboj Trst—Celovec—Ljubljana. Udeležilo se jo je 43 tekmovalcev iz Slovenije in drugih republik ter iz Italije in Avstrije, z rezultati: 1. Gino Udovici, It. — 49 (od 50 možnih), 2. Mario Plez It. — 48, 3. Peter Dimic, Ljubljana — 48, 4. Bruno Ziani, It. — 47, 5. Luciano Bulgarelli It. — 47, 6. Romeo Scordino, It. — 47, 7. Zlatko Trifunović, Vinkovci — 46, 8. Emilio Castellan, It. — 46, 9. Heinrich Strauss, Av. — 46, 10. Bogdan Jež, Ljubljana — 46.

V troboju Trst—Celovec—Ljubljana so dosegle ekipe: 1. Trst — 184 (od 200 možnih), 2. Ljubljana — 180, 3. Celovec — 178.

V mednarodnem ekipnem tekmovanju so dosegle 1. Gorica, It. — 184, 2. Trst, It. 184, 3. Ljubljana 180.

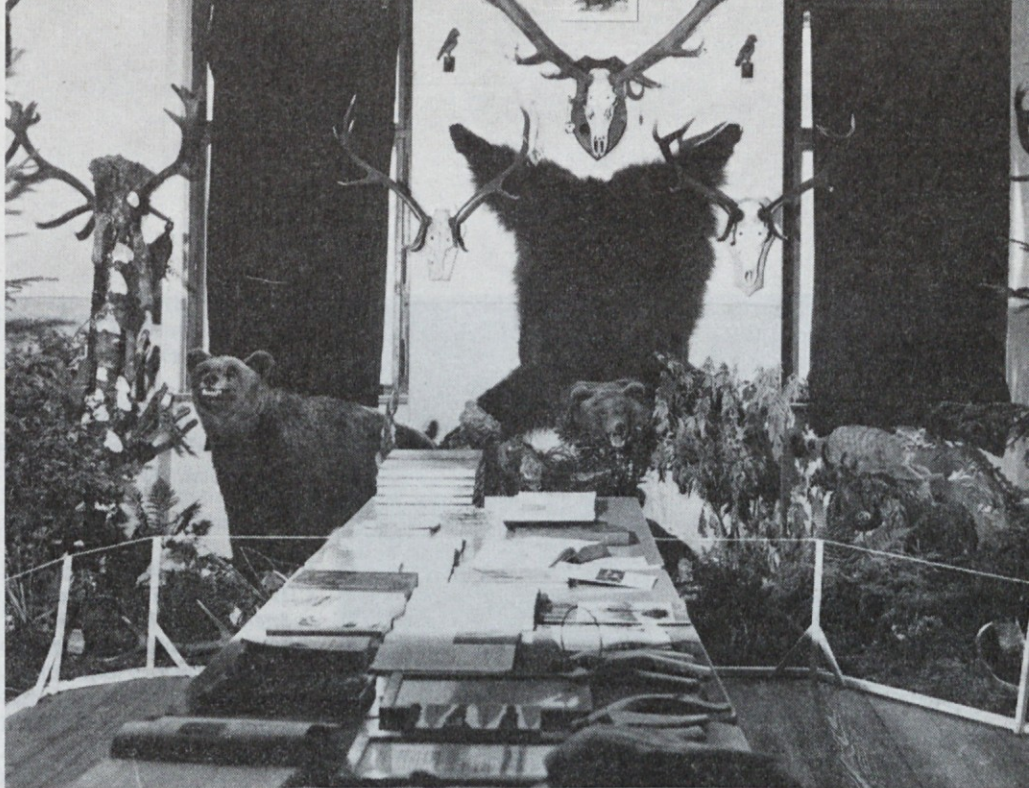
Živojin Hočevar

Foto L. Pavlin: Na umetne golobe v LD Trebelno

LD Loški potok

je v nedeljo, 3. avgusta 1969, svečano razvila svoj prapor in hkrati priredila zanimivo lovsko razstavo. Svečanost se je pričela ob 9. uri na Hribu. Starešina je najprej toplo pozdravil vse navzoče, med katerimi je bilo mnogo članov sosednjih družin. Zatem je predstavnik domače družine opisal razvoj lovstva in lovske organizacije v Loškem potoku. LD Loški potok je bila ustanovljena 4. novembra 1946 in je tedaj štela 9 članov, ki niso imeli niti lovskega orožja niti psov in drugih pripomočkov. Danes ima družina nad 30 članov, od katerih ima velika večina najsodobnejše lovske orožje in drugo opremo. Stalež divjadi v lovišču je na zadovoljivi vi-

Del lovske razstave LD Loški potok. V ozadju jelenje rogovje, ki je bilo na jugoslovanski lovsko-ribiški razstavi leta 1955 ocenjeno kot najboljše rogovje Slovenije, z 210,43 točke. Na mednarodni lovski razstavi leta 1954 v Düsseldorfu je prejelo zlato medaljo

šini in delovanje družine vseskozi pohvale vredno. Ob koncu se je v toplih be-

sedah spomnil umrlih tovarišev; v njihov spomin in počastitev je bil razvit tudi

lovski prapor. Prapor je razvil najstarejši član Jože Avstelj in ga izročil starešini. Le-ta ga je predal v varstvo družinskemu praporščaku. Po razvitju je starešina v prostorih osnovne šole na Hribu odprl lovsko razstavo, ki je že druga v zadnjih desetih letih. Obiskovalci razstave so bili presenečeni nad bogatimi in lepimi trofejami in nad umetniško ureditvijo razstave.

Mirko Anzelj

Jubilanti

Franc Dragan, član in častni član LD Podbočje, 60-letnik. V svojem rojstnem kraju v vasi Mladje na Gorjancih je bil med prvimi organizatorji upora proti okupatorju. Je nosilec spomenice in več drugih odlikovanj. Uglednemu in iskrenemu lovskeemu tovarišu kličemo — še na mnoga zdrava leta!

Člani LD Podbočje

Clani LD Loški potok

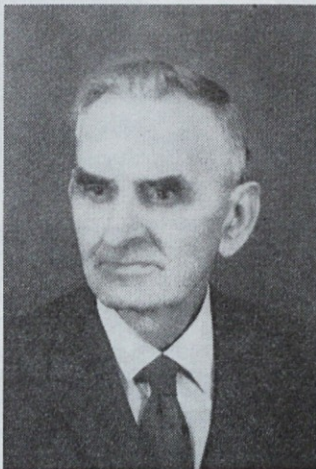
Umrli

Janez Ivančič, član LD Rakek, je v 66. letu življenja tragično preminil na poti z družinskega lovskega posveta. Dobremu lovskega tovarišu časten spomin!

LD Rakek — J. S.

Anton Suša, od ustanovitve član LD Hrenovice, je v starosti 62 let podlegel bolezni. Priljubljenega lovca, iskrenega in požrtvovalnega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu!

Lovci LD Hrenovice

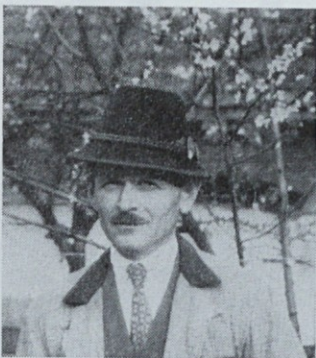

Jože Šterbenc, član LD Predgrad, nas je v 80. letu starosti za vedno zapustil. Kot skromnega in poštenega lovca ga bomo ohranili v lepem spominu!

Lovci LD Predgrad

Andrej Butolen, član LD Stoperce, je v 44. letu podlegel težki bolezni. Dobrega lovskega tovariša ohranimo v trajnem spominu!

LD Stoperce

Anton Arnuš, član LD Leskovec v Halozah, nas je v 76. letu za vedno zapustil. Kot lovec se je 52 let nesebično posvetil gojitvi divjadi in učenju mladih lovcev. Zglednemu lovskega tovarišu časten spomin!

LD Leskovec v Halozah

Alojz Simetinger, član in častni član LD Pogorevc-Črna, nas je 75 let star za vedno zapustil. Bil je 53 let lovec, ustanovitelj in prvih 11 let starešina LD, učitelj mlajših lovcev, vzoren in vesel lovski tovariš. Časten mu spomin!

Lovci LD Pogorevc-Črna

Ivan Štrukelj, član LD Rakek, nas je v 64. letu življenja nenadoma zapustil. Bil je 42 let lovec in je v družini opravljal razne funkcije, nekaj let je bil tudi lovski čuvaj. Dobrega lovskega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu!

LD Rakek — J. S.

Lovska kinologija

Najbolje ocenjeni lovski psi na mednarodni razstavi v Mariboru, 31. 5 in 1. 6. 1969

(Okrajšave pomenijo: CACIB — Kandidat za mednarodnega prvaka v lepoti, CAC — Kandidat za prvaka Jugoslavije v lepoti.)

Kratkodlaki istrski goniči:

Psi:

CACIB — Žar JRG 5756 kd — lastnik Lojze Kolar, Škalce 42, p. Slovenske Konjice.

CAC — Arbo JRGki 6951 — lastnik Stane Hribernik, Dešna Puštal, Škofja Loka. PRVAK SLOVENIJE — Don Belovodski JRG 5301 kd — lastnik Martin Kumperger, Jakob 16, Štrentur pri Celju.

MLADINSKI PRVAK — Bingo RMGki 3607 — lastnik Jože Fajfar, Brezovica, p. Stari trg pri Kolpi.

Psice:

CACIB — Gorša Travnogorska JRG 5770 kd — lastnik Drago Dečko, Velenje, Kersnikova 27.

REZERVA CACIB in CAC — Aga JRG 5750 ki — lastnik Jože Hribernik, Puštal 82, p. Škofja Loka.

PRVAK SLOVENIJE — Aška JRGki 4393 — lastnik Zdravko Kosmač, Hotavlje 20, Gorenja vas.

PRVAK MARIBORA — Tarča Ribniška RMGki 2688 — lastnik Zdravko Kosmač.

Slovaški gonič — (Slovenski kopov):

PRVAK SLOVENIJE — Got JRBj 2 Sk — lastnik Drago Vončina, Mežica 60.

Brak-jazbečarji:
Psi:

CACIB — Brin JRBj 1473 — lastnik inž. Vlado Pivec, Šmihel 55, p. Novo mesto. REZ. CACIB — Daso JRBj 2184 — lastnik Stanko Planinc, Blato 37, Slovenske Konjice.

CAC — Coko Blegaški JRBj 2068 — lastnik Rudi Kravanja, Snežnik p. Stari trg.

PRVAK SLOVENIJE — Gift v. Starhand Oe HZB 4350 — lastnik Alojz Vezjak, Sp. Poljčane 33.

Psice:

CACIB — Alba JRBj 1966 — lastnik Oskar Rotovnik, Legen 96, Slovenj Gradec. PRVAK MARIBORA — Ama JRBj 1704 — lastnik Gabrijel Strehar, Smrečno 6, Šmartno na Pohorju. MLADINSKI PRVAK — Pija Vinarska RMBj 3611 — lastnik dipl. inž. Julij Uršič, Ribniško selo 23, Maribor.

Bavarski barvar:

CACIB — Axel v. Imitzberg 2896 — lastnica Inge Hiestand, Windorf 99, Graz, Avstrija.

Hanoveranski barvar:

CACIB IN CAC — Arthus v. Löckerhaar HS 1424 — lastnik dipl. inž. Fritz Tomman, Forstgut Herzogberg, 8583 Edelschrott, Avstrija.

Kratkodlaki jazbečarji:

Psi:

REZERVA CACIB — Aprod — Dömpe vom Schwarenberg RT 2175, lastnik Tiborne Liptay — Wagner, Budapest VI, Rudas Laszlo n. 31, Madžarska.

CAC — Dangi v. Schwarenberg RT 2051 — lastnik

Priloga vsam slovenskim lovcem

Eszter Tarnoki Erzsebet,
Budapest, Tahila n. 63,
Madžarska.

PRVAK SLOVENIJE —
Bari JRJki 1201 — lastnik
Drago Solin, Glinje 4, Bra-
slovče.

MLADINSKI PRVAK —
Hopo v. Schwarenberg Rt
2353 — lastnica Susanne
Liptay — Wagner, Budapest
II, Ady Endren 28, Madžar-
ska.

Psice:

CACIB — Tüsci v. Schwa-
renberg Rt 1913 — lastnica
Susanne Liptay — Wagner.
REZERVA CACIB in **CAC**
— Porokfalvi Alamuszi La-
dy Rt 1704 — lastnica dr.
Lasplone Rohodi, Buda-
pest, Madžarska.

PRVAK MARIBORA —
Gotha Kd 4964 — lastnik
Ernest Huss, Ponfeld, Av-
strija.

Resasti jazbečarji:

Psi:

CACIB in **CAC** — Astor v.
Gilsaforst 6604178 R —
lastnik Adolf v. Gilsa, Gil-
sa üb. Wabern, Nemčija.

Rezerva CACIB in **PRVAK**
SLOVENIJE — Sarospotaki
Dudas Maxi Szt 391, last-
nik dr. Imre Olah, Hajdu-
dorok, Madžarska.

PRVAK MARIBORA —
Nobel vom Ginsterbuesch
6602554 — lastnik dipl. inž.
Rolf Hansen, Benthe —
Hannover, Nemčija.

MLADINSKI PRVAK —
Bayer v. d. Wildenau
6807585 R — lastnik Franc
Friškovec, Maribor, Valva-
zorjeva 10.

Psica:

MLADINSKI PRVAK —
Ossi v. d. Wildenau 6305275
R — lastnik Mirko Fluher,
Slivnica 38, p. Orehova vas.

Dolgodlaka jazbečarja:

Pes:

MLADINSKI PRVAK —
Gaurer vom Hirschsprung

Ht 118 — lastnica Susane
Liptay — Wagner, Buda-
pest, Madžarska.

Psica:

MLADINSKI PRVAK —
Elfi v. d. Sausenburg 6814110
L — lastnica Ingeborg Pon-
radl, Felgafing, Nemčija.

Lovski terierji:

Psi:

CACIB — Don Pobreški
JRLT 3544 — lastnik Ivan
Caf, Ob Dravi 1, Maribor.
REZERVA CACIB — Poki
Atovski JRLT 3307 — last-
nik Jože Zelko, Moščanci
34, p. Mačkovci.

CAC — Bor JRLT 3650 —
lastnik Zdravko Kosmač,
Hotavlje 20, Gorenja vas.

PRVAK SLOVENIJE — Roj
JRLT 2804 — lastnik Anton
Žirovnik, Fram 50.

PRVAK MARIBORA —
Boj JRLT 3659 — lastnik
Janez Miklavčič, Ljubljana,
Proletarska 14.

MLADINSKI PRVAK —
Ris RMLT 2629 — lastnik
Karel Kranjc, Maribor,
Šentpetska 23.

Psice:

CACIB in **PRVAK MARI-
BORA** — Jessi v. Grimbart
1347 DJgt — lastnik Willy
Jerabek, Celovec, Avstrija.
REZERVA CACIB in **CAC**
— Živa JRLT 3651 — last-
nik Janko Poljanec, Škofja
Loka, Vincarje 27.

PRVAK SLOVENIJE —
Osa Sladkogorska JRLT
3533 — lastnik Janko Dokl,
Zg. Korena pri Mariboru.

MLADINSKI PRVAK —
Desa Sladkogorska RMLT
2710 — lastnik Anton Pri-
stovnik, Sp. Hoče 58, p.
Hoče.

Welsh terier:

PRVAK MARIBORA —
Aero Rally WT 375 — last-
nica Stefanie Fischer Aus-
serhalbach, Avstrija.

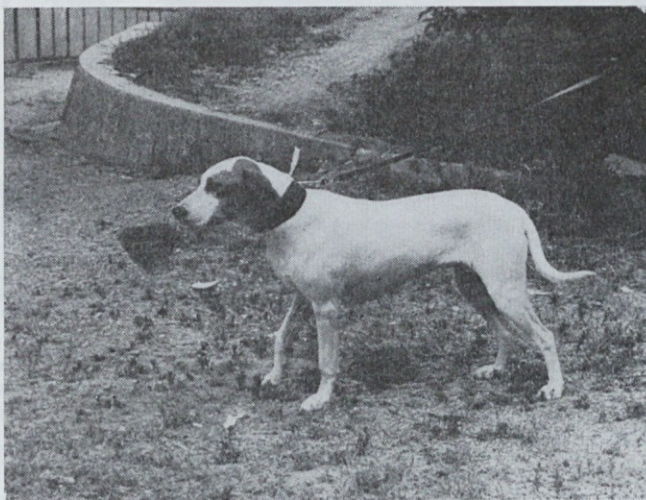

Foto C. Pogačar: Rezerva CACIB in CAC — kratkodlaka istri-
janka Aga

Irski terier:

PRVAK SLOVENIJE — Ir-
be Kismet Čslp 1644 —
lastnik Jan Forrai, Plzen,
ČSSR.

REZERVA CACIB in **CAC**
— Freddi v. d. Wetterau
T2B 55494 — lastnik Hel-
mut Eppert, Sennestadt,
Nemčija.

Škotski terierji:

Psa:

CACIB — If Iterated 56291
— lastnica Inge Gröger,
Berlin.

Psica:

CACIB in **CAC** — Julischka
v. Askania 55765 — lastnica
Inge Gröger, Berlin.

Foto C. Pogačar: CACIB — lovski terier Don

Ciril Pogačar s svojim nemškim ostrodlakim ptičarjem Daxom, ki je tudi v Mariboru osvojil CACIB

Češki terier:

CACIB — Zulu Hovu Zdar Čslp 42 — lastnik dr. Henschke, Berlin.

Foksterjerji resasti:

Psi:

CACIB — Tar z Drastvice Čslp 13533 — lastnik Pavel Mesiarik, Žarnovica, ČSSR.
 REZERVA CACIB — Weltona Reqnest DF 1555 — lastnik dr. Jenone Frölich, Budapest, Madžarska.
 CAC — Bon z Rudolfova Čslp 14088 — lastnik ing. Bohumir Blaha, Praga, ČSSR.

PRVAK SLOVENIJE — Upir z Drastvice Čslp 13787 — lastnik Pavel Mesiarik, Žarnovica 12, ČSSR.
 PRVAK MARIBORA — Major Peter v. Siedlestadt F 11591 — lastnica Olga Frühwald, Dunaj, Avstrija.

Psice:

CACIB — Jutta v. Siedlerhof 655067 — lastnica Olga Frühwald, Dunaj, Porzellanlangasse 8, Avstrija.
 MLADINSKI PRVAK — Eva Delta Čslp 15462 — lastnik Pavel Mesiarik, Žarnovica 12, ČSSR.

Nemški kratkodlaki ptičarji:

Psi:

CACIB — Aldo v. Kremsfeld DK 5340 — lastnik Georg Schiefermair, Kematen, Avstrija.

REZERVA CACIB — Arno JRP 2985 — lastnik Alojz Holc, Žerovinci 30, Ljutomer.

CAC — Ettl. v. Wimberg DK 5425 — lastnik Josef Filzhofer, Rohrbach 16, St. Florian b. Linz, Avstrija.
 PRVAK SLOVENIJE — Aras Prulski JRPki 3764 — lastnik Željko Mlakar, Ljubljana, Gradišče 15/I.

PRVAK MARIBORA — Ris JRPki 5069 — lastnik Anton Kirbiš, Dobroveci 101.
 MLADINSKI PRVAK — Beg RMPki 3142 — lastnik Ivan Klasinc, Starše 1 a.

Psice:

CACIB — Ajša Obreška JRP 5353 Nkd — lastnik Franček Rakuša, Sela 37, Hajdina.
 REZERVA CACIB — Ajdi Obreška JRP 5352 Nkd — lastnik Franček Rakuša, Sela 37, Hajdina.

CAC — Pia Trgoviška JRPki 2648 — lastnik Jožef Pesek, Brezula 22, p. Rače.

PRVAK SLOVENIJE — Cara v. Offenhub DK 6496 — lastnik Johann Krenek, Wels, Avstrija.
 PRVAK MARIBORA — Divna Razdelniška JRPki 6911 — lastnik Miloš Premelč, Brod 41, Novo mesto.

Nemška ostrodlaka ptičarja:

CACIB — Dax v. Düsseldorf JRPri 1202 — lastnik Ciril

Pogačar, Ljubljana, Prijateljstva 19.

REZERVA CACIB — Cigo JRP 2037 Nod — lastnik Franc Gyuran, Šoštanj, Metleče 2.

Nemška dolgodlaka ptičarja:

PRVAK SLOVENIJE — Jago v. Kehehluss DL 2399 — lastnik Josef Puch, Obezeiring 46, Avstrija.

PRVAK MARIBORA — Alda v. Timelkam DL 308 — lastnik Heinrich Gottwald, Zeltweg, Avstrija.

Dolgodlaka vajmaranca:

CACIB — Anda v. Glaubendorf W 1415 — lastnik Albrecht Karner, St. Veit/Glan, Avstrija.

REZERVA CACIB — Alfi v. d. Kreisberghöhe W 1435 — lastnik Max Stendebach, St. Veit/Glan, Avstrija.

Kratkodlaki vajmaranec:

CACIB in PRVAK MARIBORA — Nestor v. Haus Weidiger 1405 — lastnik Josef Pongratz, Dunaj, Avstrija.

Poentra:

PRVAK SLOVENIJE — Alfa 1604 Po — lastnik dr. Boris Vidmar, Ljubljana, Masarykova 36.

PRVAK MARIBORA — Riki RMP 21385 — lastnik Bane Vejnović, Zelina.

Angleški seter:

CACIB — Billa LOI 92131 — lastnik Renato Sarti, Firenze, Italija.

Irski seter:

CACIB — Egon Atovski JRP 391/5 — lastnik Bane Vejnović, Zelina.

Gordon seter:

CACIB — Freebitch Kyllbeck GS 332 — lastnik F. A. von Amon — Hechtenberg, Dunaj, Avstrija.

Epagneul bretonec:

PRVAK SLOVENIJE — Astor CE 9703 — lastnik Vinko Verbič, Žabja vas, p. Novo mesto.

Springer španjel:

PRVAK MARIBORA — Bor RMŠŠ 177 — lastnica Anka Vezjak, Na Fari 41, p. Prevalje.

Koker španjela:

Pes:

CAC — Und del Fratello Grigio LOI RC 10804 — lastnik arh. Maurizio Vogliazzo, Aosta, Italija.

Psica:

CAC — Ughetta del Fratello Grigio LOI RC 10373 — lastnik dr. Daniele Giancarlo, Torino, Italija.

Nemški prepeličarji:

Psi:

CACIB — Hajkač Šmohorski JRC 6 NPr — lastnik Slavko Pocajt, Škale 46, p. Velenje.

REZERVA CACIB — Lord v. Buchenrausche JRC 12 NPr — lastnik Alojz Vezjak, Sp. Poljčane 33.

PRVAK SLOVENIJE — Bor Poljčanski RMPPr 24 — lastnik Jože Jurca, Rožna dolina, Ljubljana.

MLADINSKI PRVAK — Rino Savinski RMPPr 33 — lastnik Ivan Šobar, Ljubljana, Podmilščakova 30/a.

Psici:

CACIB — Vera DW 654 — lastnik dr. med. Karl Grasser, Studenzen, Avstrija.

MLADINSKI PRVAK — Iskra Celjska — lastnik Božo Suhadolnik, Borovnica 8.

Franc Friškovec

Republiška tekma po krvnem sledu v Gotovljah je iz tehničnih razlogov preložena na soboto, 8. novembra 1969.

Priporočilo vsem slovenskim lovcem

V zadnjem času ugotavljamo, da ima precej ljudi težave bodisi s srcem, pljuči, ali pa boleha za kroničnim revmatizmom.

Te bolzeni se pojavljajo predvsem med udeleženci svetovnih vojn, kot tudi zaradi drugih preživetih naporov. Težave redno nastopajo, kadar se od zdravstveno ogroženega organizma zahteva več, kot lahko prenese.

V zvezi s tem smo preko pristojnih zdravstvenih osebnosti prišli na zamisel, da vam **priporočimo Thalassoterapijo v Opatiji** kot specializirano ustanovo za pregled, zdravljenje in rehabilitacijo boleznih srca, pljuč (razen tbc) in revmatizma. Če boste v Opatiji na izletu, ali ob kakih drugih priložnostih, izkoristite priliko in prekontrolirajte vaše zdravje. Z diagnozo, ki vam jo bomo postavili, boste na jasnem, kaj vam je storiti in kaj upoštevati pri vsakdanjem delu in tudi na lovu. Marsikdo bo na ta način lahko sam ugotovil, v kateri del lovišča lahko zahaja brez kakršnih koli posledic in kako se mora v bodoče ravnati v korist svojega zdravja.

Tovariši lovci, da ne boste prikrajšani za lovska doživetja, da se vam ne bo treba odpovedati lovskim užitek, preverite svoje zdravje pravočasno, kajti najsodobnejša oprema za postavljanje diagnoze, kakor tudi visoka strokovnost zdravniškega osebja in dosednji izredni rezultati, ki jih ima ta ustanova, jamčijo, da bo tudi vaše zdravstveno stanje točno preverjeno.

Za vse informacije se obračajte pismeno ali po telefonu št. 051-71-996 na

THALASSOTHERAPIJA OPATIJA ULICA MARŠALA TITA 232

Renovirani hotel **AVALA** v Opatiji vam nudi penzion od oktobra do maja po 35,00 do 44,00 din.

Hotel v centru Opatije je moderno opremljen, s toplo in hladno vodo, kopalnicami in centralno kurjavo. Izvrstna kuhinja, izbrana kvalitetna domača vina ter odlična postrežba!

Petičneži stare Avstrije in Italije so zelo dobro vedeli, kaj pomeni Opatija še posebno v zimskem času. Kadar vas pritiskata mraz in sneg, pridite za nekaj časa na oddih v hotel AVALO, z družino vred, ki bo tega zelo vesela.

Bujna vegetacija Opatije, zelenje lovrik in palm, izredna klima in sonce (še posebno ugodna v zimskem času za srčne rekonvalescente, revmatike, astmatike, bronhitike, prehlajence ter bolnike sličnih boleznih) bodo pri obujanju spominov na lovska doživetja zelo ugodno vplivali na vaše razpoloženje in delovno sposobnost.

Imate možnost, da se skupinsko ali posamič kopljete v bazenih s toplo morskovo vodo, da se event. celo smučate na smučiščih Platka ali Učke, da si ogledate Reko, njeno ladjedelnico, luko itd.

Ne pozabite! Vsi slovenski lovci in njihovi svojci imajo v **HOTELU AVALI** v navedenem času še poseben 10 % popust na gornje cene. **Dokaz je samo članska izkaznica!**

Vse rezervacije — posamične ali skupinske — sprejema hotel AVALA direktno na svoj naslov, kakor tudi po telefonu na št. 051-71-141.

Tovariši lovci, vas in vaše svojce vabi in čaka naša sončna in zelena Opatija!

Vaš hotel v Opatiji je

AVALA HOTEL!

Slovenski lovci, pozor!
Za vas še ena novost!

Če boste v zimskem času želeli kam na odhiti ali okrevanje, vam nudimo podatke, ki vam bodo pomagali pri vaši izbiri.

Da je Opatija danes to, kar je in kar je že bila v preteklosti, se ima zahvaliti predvsem svoji naravni legi in ljudem, ki so jo našli in ugotovili vse blagodati njene izredne klime. Njen začetek niso potencirali neki ekonomski interesi, temveč samo njena mediteranska klima, morje in druge prirodne lepote.

Že v 11. stoletju se kraji vzdolž Kvarnerskega zaliva omenjajo kot pomembna pristanišča za izmenjavo blaga iz notranjosti Istre in Slovenskega Krasa (Volosko, Lovran, Brseč).

Ivan Fiamina omenja v svojih zapisih, da je bilo v Opatiji leta 1840 samo 35 hiš in 250 prebivalcev.

Turizem kot posebna in omembe vredna dejavnost se je v Opatiji začel razvijati že leta 1844, ko je takratni patricij Ingino Scarpa zgradil tik ob morju razkošno vilo Angiolino ter okoli nje zasadil veliko eksotičnega drevja, ki še danes predstavlja svojevrstno redkost in prirodno lepoto.

Dr. Djuro Matija Šporer, prof. Schrötter in dr. Billrot so že v tistih časih ugotovili, da ni nikjer drugje v morju takšna koncentracija mineralnih soli in v zraku toliko joda kakor prav v Opatiji. Veliko sončnih dni tudi v zimskem času, majhno nihanje temperature (do plus 16–18° opoldan, do 8° zvečer), umirjen pritisk, stalen dotok gorskega zraka z obraščenih hribov Učke, Platka, Snežnika itd., so za opatijsko podnebje karakteristične značilnosti in z medicinskega stališča ocenjene kot pozitivni faktorji, katerih vplivi so blagodejni za zdravje vsakega človeka.

Opatijska klima še posebno ustreza ljudem, ki drugače stalno živijo v notranjosti s celinsko in alpsko klimo.

Zaradi tega se je Opatija začela čedalje bolj uveljavljati kot turistični kraj. Njeni stalni gostje so bili že v samem začetku njegove vzpona nešteti mogočnejši, ki so prihajali iz vse Evrope, da tukaj preživijo zimo, da se zdravijo in razvedrijo. Glavna turistična sezona je bila v tistih časih od oktobra do maja. Cvetiče, kamelije v januarju in februarju na prostem v parku, lovorika, palme, juka itd., so najboljše potrdilo, da v Opatiji ni mraza oziroma da je mraz lahko samo trenuten, ko pride z burjo. Toda še tistikrat ostane živo srebro samo na ničli. Zato je Opatija resnično najboljša zamenjava za sneg, mraz, deževje in vse druge nadloge, ki jih jesen in zima prinašata v notranjosti dežele.

Z vsemi novimi objekti, s katerimi danes razpolaga Opatija, bo letos, ko se računa z rekordnim uspehom, realizirano okoli 1 milijon 600 000 prenočnin. Leta 1913 pa je bilo v Opatiji zabeleženih pri skoraj $\frac{2}{3}$ manjši kapaciteti preko 860 000 prenočnin, kar dokazuje, da je bila Opatija že nekdaj kljub raznim drugim svetovno znanim letoviščem pravi turistični gigant Evrope, privlačna in potrebna za veliko število ljudi, ki so dobro vedeli in poznali vse prednosti prebivanja preko zime v Opatiji. Pri zdravljenju srčnih bolezni, revmatizma, astme, bronhitisa in splošne izčrpanosti so bili doseženi izredni rezultati.

V hotelih: Ambasador, Adriatik in Kristal so preko vse zime odprti plavalni bazeni s toplo morsko vodo. Tudi kopalnice s toplo morsko vodo so gostom vedno na razpolago. Odprtih je več hotelov in kavarn, bifejev, restavracij ter drugih gostinskih objektov, v katerih lahko vedno dobite razne specialitete kakor tudi pristno domače vino.

Kilometre dolgo sprehajališče (obalna pot), od Voloskega do Lovrana ob samem morju, je izredna prilžnost za tiste, ki uživajo na sprehodih ali pa za one, ki ob sinji gladini morja, skalnati obali in v izrazito zeleni okolici iščejo duševno osvežitev.

Za razvedrilo je v hotelu Central urejeno moderno kegljišče. V vedno odprti čitalnici so na voljo raznovrstni časopisi, knjige in različno drugo čtivo.

Turistične agencije prirejajo izlete z avtobusi in ladjami.

Zabavni programi s plesom, tradicionalno čakanje novega leta kakor tudi pustno rajanje so pa predvideni za tiste, ki si poleg zdravljenja, miru in počitka želijo tudi pestrosti v zabavi.

V zimskem času so cene penzionov, vštevši kopanje v bazenu ali kopalnici z morsko vodo, od 35 do 50 din. Nočnine v privatnem aranžmaju so samo od 7 do 12 din, odvisno od kategorije sobe.

Dragi tovariši lovci, to je danes Opatija, njene možnosti in prednosti. V njej bo vsak lahko vedno našel tisto, po kar je prišel in kar mu je potrebno.

Vsi, ki si želite zdravja in počitka, pridite čez zimo v Opatijo! Izkoristite možnosti, ki nam jih je dala priroda! Tisoči kilometrov, ki jih vsako leto znova prevozijo nešteti inozemci do Opatije, potrjujejo vrednost tega turističnega mesta.

Tovariši lovci, vam, vašim svojcem in prijateljem predstavljamo Opatijo

Za vse informacije se vedno lahko obrnete
pismeno ali po telefonu 051-71-310 na
TURISTIČNO DRUŠTVO OPATIJA

